

Mārijas Vēstis

Ilustrēts nedēļas žurnāls sievietēm,
literatūrai, mākslai un šadsihwei.

№ 4.

1909. gadā.

Īpašā trešdeņās.

Saturs:

Morāle un reliģija. No prof. Fr. Paul-
fena.

Kreerijas dabotnes ekonomiskie jautājumi.
Prof. Dr. K. Baloscha.

Imunitāte un mākslīga imunitācija
pret baktēriju slimībām. Dr. med.
G. Beldau.

Daunas (Down) filozofis. Par Īscharla
Darvina personu.

Īscharla Darvina gihmetne.

Melontas šala. Dabotnes aina no L. Hellen-
bacha.

Kopla. Stahsts no frantschu akadēmijas;
lozetta Šana Rišepena.

Veentuliba. Dzejols no A. Saiguma.

Apstāts.

Dāšhabas šinas un pašņojumi.

Abonešanas maksa

Ar pērsuhtišānu cēšāsemē:		Rīgā šānemot:		Ar pērsuhtišānu ahršemēs:	
Par gadu	3 rēf. 50 lap.	Par gadu	2 rēf. 50 lap.	Par gadu	5 rēf. — lap.
" 1/2 gadu	2 " — "	" 1/2 gadu	1 " 50 "	" 1/2 gadu	2 " 50 "
" 1/4 gadu	1 " — "	" 1/4 gadu	— " 75 "	" 1/4 gadu	1 " 25 "

Numurs makšā 10 lap.; šatra adrešes maina 10 lap. Stubinājumi makšā 10 lap. par veenslejšigu šmakšā riinditun.

II. Rig. Krahj-Risdemu Sabeedriba

tagad atrodas

Sabeedribas paschas jaunajā mahjā

Aleksandra eelā Nr. 12

(Dziņnamu eelu stuhri).

Beņem noguldījumus no 1 rubļa faktisk un maksā 5—6 procentus; par tefošu rehkīnu 4 proz.
Noguldījumus ismaksā tublit beš usteikšanas.
Išneedš aishēnumus pret wehrtpapireem, obligazijam, galweneekem un perfonigu droškību.
Darba laiks no 10—2. Telefons 1388.

W a l d e.

Peenem ahdas, pubhļa un weneristis flimneekus sawā privat-
flinā, Zerbatas eelā Nr. 7 (ee-
ja no Dziņnamu eelas), no plst. 9—11
un no 5—9 un beš tam otredeenās
no plst. 7—9 wātārā.

Dr. J. Kraukst.

Rannuma, ahdas, sklitistās,
pubhļa un dšimuma flimibās
idēnas no p. 9—1 un no 6—1/2 m.
Damas un behrus no plst. 5—6 m.
Rīgā, Maršalku eelā Nr. 8, tuwu
pee Grehneeku eelas.

Dr. Machtus.

No Ministrijas 30. nowembri 1906. gadā apšpirinatā

Latweešhu Laukfaimneeku

Ekonomiskā Sabeedribā

war eestahtees par beedreem wiš pilngadigi abeja dšimuma semes
ihpashneeki, arendatori, pušgraudneeki, laukfaimneezibas un uš to
atteezošho nosaru spezialisti, pahrwaldneeki un wispahri perfonas,
kuras kaut kahdā finā nodarhojas ar laukfaimneezību, eemafajot
wismas 10 rbl. dalibas naučas un 1 rbl. eestahšanās maksas.

Sabeedribas weikali:

Rīgā, leelā Rehkīnu eelā 29, telef. 1379. Jelgawā, Katoku
eelā 46, telef. 72. Leepajā, agraf Fridrichsons. Wentspilē,
agraf D. Meschaks. Bauškā, wezajā klubā. Saldū, agraf Zeelaws.
Jehkabmeestā, Pasta eelā. Walfā, agraf P. Saretoks. Wainodē,
netahl no dšelfszeka stazijas. Šagare, pee tirgus. Dobelē,
pretim basnizai, Blumberga namā. Smiltene, Peteršona namā.
Wez-Auzē, pee tirgus, pahrdod wisadas no laukfaimneekem
par wislabakam atšihtas mašinas, mahtfligus mehflus,
fehklas un zitas laukfaimneekem wajadšigas leetas.

Sabeedriba

1907. gadā pahrdewufe dašhadas prezes par 570,339 rbl. un
war dot beedreem-eeprizeem uš tā jau lehtajam pahrdošanas
zenam 10% diwidenda uš twaika kulgarnitūram, un 20% diwi-
denda uš wisam zitam mašīnam un beš tam atšizinat wehl wairaf
tuhtšošus rubtu preekš wispahrderigeem usnehmumeem, par
kureem špreedis pilna šapulze 12. juniā, Jelgawā.

Rihkotajs = direktors:

agronoms J. Bifeneeks.

Rigas Laukfaimneezibas Zentralbeedribas

Konsuma weikals

== Tehrbatas eelā Nr. 35 ==

peedahwā wisadus mahtfligus mehflus, tā: tomasa miltus,
superfosfatus, kaulu miltus, kainitu, šhilišalpetri,
kalija sahtus u. t. t.

Wisadus laukfaimneezibas rihfus un mašinas, tā: arkhus
un ezeshas, eezeenitās Dihringa atšperu un šhkihwi
ezeshas, sahles un labibas planjamas mašinas,
širgu grahbeklus, twaika un gehpeta kulamas
mašinas, wehtijamas un sortejamas mašinas,
eksetu mašinas. Dašhadus laukfaimneezibā wajadšigus
peeder., tā: mehflu un seena dakshas, lahptas, kehdes,
naglas, štrikus, dezimalšwarus, mašīnetku u. t. t.

Peenfaimneezibai: Peena feparatorus, šweesta sahli, perga-
menta papiru, sahtuwes, peena traulus,
peena transportu kannas un wisus zitus
peeberumus.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peedahwā

eekshsemes un ahrsemes wihnus,

kā ari konjaku „Royal“,

štipru wihnogu wihnu 50 kap.

sefošhās filiales:

Šuworowa un Dziņnamu eelu stuhri,

Jelgawas šhofejā Nr. 12,

Ahgenskalnā, Mescha eelā Nr. 4a,

Petschat kunga namā,

Wehweru eelā Nr. 7, Wez-Rigas stuhri.

Pebrzeet ahtrshujamas mašinas

„Baltica“

Winas ir beš konkurenzes, weentahrašhatās un iturigatās
konstrukcijas. Ideals no šhujmašīnam, kas ušlabo
darba šehju un dob labu pekmu.

== Dabujamas tikai ==

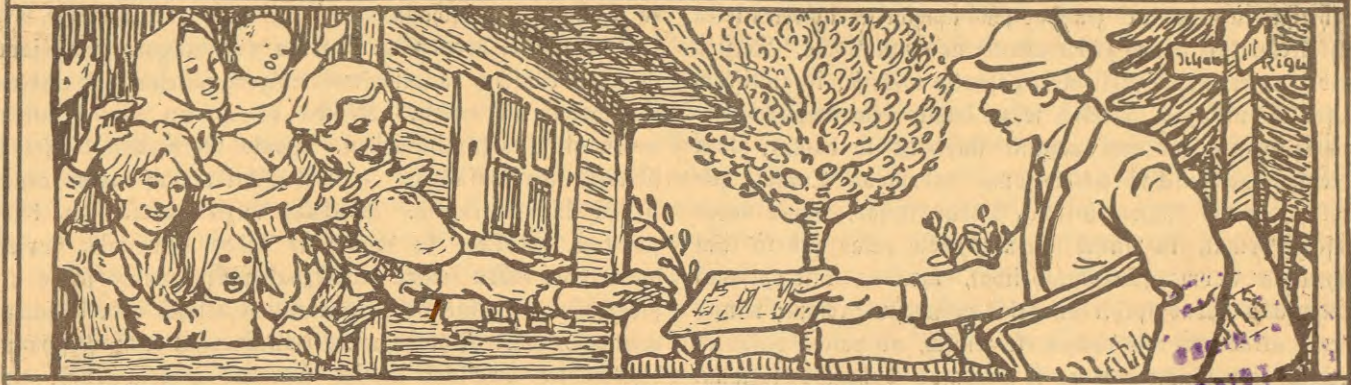
J. Kronberga

šhuj-, adamu mašīnu
un welospedu weikalā,

Rīgā, Kungu eelā Nr. 28.

Mahjas Weefis

Nr. 4.

Rīgā, 28. janvārī 1909. g.

54. gada gabjums.

Morale un religija.

No profesora Fr. Paulsena
(Turpinājums.)

Un tomēr es neesmu tai usftatā, ka moralitāte un religiozitāte, dšihvēs uswediba un pāfaules usftats ir weena pret otru weenaldfīgās leetas.

Ir divi pāfaules usftati, kuri isščķiras pāščos pamatos: idealisms un materialisms. Ar idealisma nosaukumu es apšihmeju jebkuru usftatu, kas dibinājas tai pahrleezībā, ka ihštenibai ir sapratīga jehga, ka pāfaule ir labāja dešč, kā winaš nahkotne un pastahweščhana pamatojas us griibu, kura wiršta us labumu. Šho pāfaules usftatu waram dehwet par teišmu, ja sem Deewa tizibas saprotam to pāķahwibu, ka labums ir pāfaules pamats un mehrķis, jeb ar Fichti runajot, ka pāfaules ķahrtilba wisbeidsot ir morāliska. Turpretim materialisms (un ne winašč ween) apgalwo: ihštenibai fawā nahkotnē naw nekahdas atteezibas us labumu waj jehdfigumu; winaš fastahw is atomu aparata, kureem katram par sewi naw nekahdas jehgas, un kuri kopā istaifa nejehdfigu čaofu, južekli. Ar laiku zaur atomu likumisko, bet nejehdfigo kusteschanos rodas dasčdasčadas grupas: pee tam atgadas ari tee fātopojumi, kuras fāuzam par dšihweem radijumeem. Tanis nu noriķnājas tās fawadās parahdibas, kuras nosāuzam par fāmanas parahdibam, un kuras ir tikai resleķķ no fmadseku kustibam. Starp fāmanas parahdibam fastopam ari fāhpju un patikas jeb preeķa fājuhtas; un peķķ fāhim tad nu ari wehrtē leetas un notikumus kā patihķamus waj nepatihķamus, tad ari kā fāunus waj labus. Kā wifus atomu fāweenojumus, tā ari fāšos isāhŗda dabas gaita; atsewifāķee radijumi pastahwigi apmirķt, beidsot ismirķt dšihwiba semes wirķtu, dšihwiba debesu isplatijumā wispahrim. Tad wairs naw nekahda runa par preeķu un fāhpem, par labu un fāunu; atomi un kustibas likumi ir weenigi ihstenee kā jau bija fāķtumā. Jehgai un prahtam, fālaistumam un labumam naw nekahda tofmiķta nosihme, atomu muščhigajā rindosčanā wina ir

tikai dihwaina, miķklaini usnahkosča un drihs issuhdosča starpspehle. — Ta ir pāfaules usftatu leelā pretejiba. Man nu sčķeeķ, ka isščķirtees preeķšč weenas waj otras newar bes atteezibas us ķahda zilweķa gribas wirķibu un dšihvēs uswedibu. Us idealistisku pāfaules usftatu dabiski fleefees dšihwe, kura pāščai ir fāwš ideals faturš, dšihwe, kura pate ir nejehdfiga un neeziga, us pretejo usftatu. Isščķirts newis pāfaules usftats, kā beesči to gan domā, bet gribas wirķiba. Dšihwe noteiz tizibu, newis tiziba dšihwi. Kāhdu filofosiju israugas, Fichte fāķa koti pateeķģi, atķaras no tam, ķahds zilweķs ir. Kura dšihwe ir allu dšinu un azumirķligu ķahrtilba un untumu rotāķa, kā tas par pāfauli lai domatu augstaki? Peķķ zilweķa dšihwibas wehrtibas iķķuršč spreesč par pāfaules wehrtibu, un par zilweķa dšihwibas wehrtibu winašč spreesč peķķ fāwš pāščas dšihvēs peedšhwojumeem: ja tai ir nejehdfigs un besmehrķa južeklis no tukščām azumirķķa ķahrtilbam, tad tahdai peedeem pāfaule, kura pate ir atomu nejehdfigs un besmehrķa južeklis; neeziga dšihwe rada nihilistisku pāfaules usftatu. Dtradi, kas fāwu dšihwi zilda ar pastahwigu faturu, kas ķalpo pastahwigeem mehrķeem, zehleem idealeem, tas zitadi wehrtēs wispirāšs fāwu dšihwi, tad zilweķes dšihwi, un beidsot wifu pāfauli. Wehsturiskā dšihwe, kura winašč reds fāwu pāščā dšihwi eepihķu eeguhst preeķšč wina jehgu un nosihmi; pagahķni winašč reds fāwu zenteenu apgāišmojumā, wifķ leelee un labee dšihwoķa tās pāščas leetas labad; nahkotne ir preeķšč wina, tiziba un darba spehķa fawā puķē weenmehr reds nahkotni; beidsot wifa ihšteniba isleekas wādama no teesčanās, tāsni to iswest, us ķo winašč pats wirķtjis fāwu nopeetno un tāsniģo griibu. Tā us leetam isplahtas pāščā wehrtibas fājuhta, ar kuru pildita ķahda dšihwe.

Tā tad war teitt, ka pāfaules usftats, jif tahķu tas ap-

ker un isteiz spreedumus par wehrtibu, ir pascha gribas atspogulojums: ikweens parahdibas istulko tā, ka tās fassan ar wina pascha gribas wirsibu. Rā jebkura dšhwiba zensčas fewi apmaidit ar tahdeem fmbholeem, kuzi tai mihti un wehrtigi, tā wina ari zenschas fewi apwiht ar tahdeem leetu ufflateem, kuzi winaas gribu apmeerina un pazildina. Neeziga griba apmeerinajas nihilistiskā pafaules uffatā; idealistiskam pafaules uffatam preefch wina buhtu eewainojoschs dse-lonis; wiasch tad pret pasauli stahwetu kā buhtne, kura weenigā neelaischas uniwersuma nodomos. Dtradi, zil-wefam, kuzsch dšhwo preefch kahdas idejas, buhtu nepa-nesami domat, ka wiasch ihstribā naw nefas zits kā tilai dihwaina anomalija (ahrtahtiba), kuru ta raschojuse kā brihnischku dabas spehli un atkal nosweestu projam; wiasch meeru atrod tilai tais domās, ka wiasch, no pascha pafaules zehlowa atwafinatš un ar to pamatos buhdams fassanā, fin, ka ari wina darbs un wina zenschanās newar buht pasuduschu.

Tā dšhwe dara eespaidu us tizibu. Pee tam nu gan ari tiziba dara fawu eespaidu us dšhwi. Tiziba labajā spehā, tiziba Deewā, stiprina duhschu un zildina zeribu. Memšm Luteri. Waj wiasch domajams bes tizibas, ka wina leeta esot ari Deewa leeta? Schi tiziba ween winam dod duhschu un spehku, pahrzeest milsisto pahrdroschibu, newis ween ahrejo pahrdroschibu: uffstahtees pret basnijās auto-ritati, kuras preefchā bija lozijaschees wias tautas un wiš laifi. Weens pats pret pasauli, weens pats ar Deewu, wiasch nostahjas weens pats par fewi: kš ir pafaule pret Deewu? kas ir zilweti pret Deewu? un lai tee buhtu pah-westi un keisari, biskapi un rastu mahzitaji, kas gan ir neezigi un mulkigi zilweti pret Deewu un Deewa wahrdu? Lutera zihnas dseemā: Deewš Kungs ir muhsu stipra pils, apbrihnojami isteikta tahda zilweta spihdigās duhschas jausmiba, kuzsch apšinas Deewa kaza wihrs efam. Un tad nu gan war teikt: pafaule nekad wehl naw nefas leels is-darits bes schis duhschibas un bes schis jausmibas. Wias leelas pateefbas, wiš leele jauninajumi wehsturiskā pafaule nahkuschu pretibā pret pastahwoscho, zihnā pret autoritatem, bet lihds ar to ari tiziba Deewā. Par wišam leetam kri-ftigā religija. Tizedams Deewā, apšnadamees wina gribu darom, Jesus usnehmees zihnu pret pastahwoscho litumu un webis to zauri lihds nahwei pee krusa. Wina mahzekki, mozekki atraduschu duhschu nahwi nebihtees, tizedami Jesus deewigā suhtijumā, Jesus deewibā. Tizedami idejā, labas leetas nenowehrschemā uswarā, atraduschu spehku wiš idejas zihneeki, leetas labad usupuret dšhwibu. Kas gan spehtu mirt preefch tahdas leetas, kuras galigās sekmes wiasch netiz?

Tā darbojas tiziba. Turpretim netiziba, pessimisms, kas dšhwibu un pasauli uffkata par nejehdfigam leetam, wahjina duhschibu; nelihds tatschu neko, lai tad ari eet kā eedams; kas rihtu buhs, kas to lai fin? Tapehz saka Gete: „Pa-faules wehstures ihstribas, weenigais un dškatais temats paleef tizibas un netizibas saduršme. Wiš laikmeti, kuros waldija tiziba lai waj kahdā weidā ir sposchi, frdi zildi-noschi un augligi ir preefch lihds-pafaules ir preefch pehz-

pafaules. Turpretim wiš laikmeti, kuros lai waj kahdā weidā tura behdigu uswaru fawās rokās, un ja tee ari kahdu brihdi leptos ar kahdu leeku sposchumu, nosuhd pehz-pafaulei, tapehz ka neweens labpraht negrib nomozitees ar ka neaugliga atšischanu.”

Un wehl ko dod tiziba: kā wina weentuligam zihnitajam noruhda duhschu, tā wina weentuligam zeetajam dod eepree-zinashanu un meeru. Kopibā ar Deewu wiasch atrod weetnezi zilwezistai kopibai. Paula Gerhardta dseemas idwesch scho jausmibu. Un brihnischki tas us mums runā is Böklika Weentuka. Warbuht wezis kahdreis ari bija zihnitajs, warbuht ka wiasch ir kahds istumtais, kuzsch kahdreis ar kahdu smagu darbu pahrgreesis wias faites ar fabeedribu. Tufneschainā weentulibā wiasch atradis fawu meeru Deewā. Rihta agrumā wina wijoles spehleschanu deewmahtes preefchā nedstid neweena zilweta aufs; un tomehr wiasch fin, ka to dštd. Un glesnotajs apluhkotajam dod to paschu fajuhu: engelischu atlikdo schurp un klausa fkanās. Deewa wifuriba nekad naw tā glesnota, nekad tā apzerefchana un weentuliba.

Ja drihtstam teikt: Tiziba Deewā apmeerina zilweta dwehseles wisdsikato un wiseekschajako wajadstbu, zilwezes wehsture nemas naw domajama bes winaas tizibas Deewā, tad ari dota atbilde us muhsu jautajumu: tikumiba un religija neschkirami noder kopā: tikumiga griba, tikumigās idejās dšhwojoscha oma rada wifur lai waj kahdā weidā religiošu pafaules uffkatu. Un te neko negrosis ari nah-kozne; wina war grofit religiskās dšhwes weidus, bet nekad nešmirs religija pate, bijashana un ustizeschanās kahdam, kas augtals par mums.

Bet waj tad zaur finatniskās atšinas progresu tiziba Deewā naw israhdijses par tuschu? Waj teisms un idealisms naw tikai kaunigas atleelas no wezās mahatizibas, kura brihnumdaritaju deewu politeisma pafaule dšina sawas pirmās spehzigās atwases? Waj finatne naw pahrleezinajuse wifus tos, kuzi spehjigi leetas redset tahdas, kahdas winaas ir, ka pafaules gaitu noteiz agli spehli, kuzi par lobu un kaunu neneeka nesin?

Daudseem schheet, ka tas tā esot: wini domā, ka finat-niskā atšina religiskam uffkatam atnehmuse pamatus . . . Es schim uffkatam nepeetrihtu. Te naw weeta attihstit metafistiku, bet norahdischu us pahra weedofteem, kuzi ap-zerejumu par schim leetam war wadit.

Laisniba, ka ismirst un nekad wairs neatdšhwosees tiziba deewos, kuzi kā fewischkas buhtnes, zilwekeem lihdsigās, kaut kad kaut kur empiriski bijuschu un pehz nejauscheem noluhkeem darijuschu eespaidu us pasauli. Naw ari nekahda leela star-piba, waj tahdas buhtnes domā wairatas waj tikai weenu. No politeisma pehz fajehguma naw schkirams tahds mo-noteisms, kuzsch Deewu uffkata kā fewischku buhti blakus zitām un schad un tad leef eespaidu darit us pasauli, kura winam ahreja un swescha. Ja pastahw us to, ka teisms ir tikai schahds uffkats, tad nahkfees gruhti teem runat pretim, kuzi apgalwo, ka finatne nowedot pee ateisma. Bet tad buhtu wehl japeemetina: Schahdā fajehgumā ateisms naw filosofijas gals, bet tikai eefahkums. Ta naw nekahda

ihstenibas possitwa teorija, bet weenigi ta usstata nolaigo-
schana, ka preeksch, ahrpus, blakus, pahri pasfaulei esot kahda
femischka buhte, kura pasauli, ka pulstenu taištajs pulstieni,
pehz plana isgatarwojuse un schad tad eemaisas pasfaules
gatiā. Neparaisas teorijas nobihdischana wehl naw nekahda
teorija. Atleek jautajums: kas tad ihsti ir ar to uniuersumu?
ka tas fastahdas? kas ir wina buhte?

Seb waj tas wairs naw nekahds jautajums? Waj tas
jau ir ta isschirts, ka pasfaule naw nekas zits, ka besgaligi
daudsu kermenischu fakopojums, kuzi tulscha telpa nejauschi
fatrahpjuschees, te weens us otru dara eespaidu un tad
taisni ta fakopojuschees, ka mums to rahda ihsteniba?

Netruhst tahdu, kuzem schis usstata isleekas pats par
femi saprotams; femischti tas fastopams pee jauneem laudim,
kuzi patlaban sawus skolas usstata nometuschki pee malas
un to weeta sawas sinaschanas salassuschki popularos dabas
finatnissos rakstos; pee patstahwigateem un dsitakeem domat-
neekem tas reti buhs atrodams, wispahrim pee tahdeem
naw weegli fastopamas domas, ka kaut tas esot pats par
femi saprotams. Par scha usstata peetezibu newareja pah-
leezinatees ne Platons un Aristotels, ne Spinoza un Leibnizs,
ne Zums un Kantis, ne Schopenhauers un Hegels, ne Locke un
Fechners, ne Mills un Spensers. Un paschu par femi sapro-
tamu to war pateescham tikai, kamehr wina, ais preeka, turet
jel kahdu pasfaules usstata bes Deewa, turak neapluhto. Til-
libds to dara, ta tatschu israhdisches it dihwaina un brihnischka.
Ta tad pasfaule, ka jums schket, fastahw is neskaitameem,
pilnigi patstahwigeem, pehz buhtes eksistenzes weens no otra
neatkarigeem atomeem, no kuzem katts par femi ir un pastahw,
bes nekahdas atteezibas us ziteem. Bet ka tad tas nahkas,
ka wist weens us otru atteezas tahda mehrā, ka, pehz siskū
domam, ikursch elements sawas istureschanas ir atkarigs
no wiseem pahrejeem? Ivo to tatschu apshme apgalwojums
par wispahrejo sawstarpejo eespaidu: tas isfaka ne wairak
ne masak, ka wifu siskalo notikumumu wiskopiba istaisot tikai
weenu weenigu leelu, sawstarpeji fakarigu notischanu. I
augschmineto peenemam, waj tad schahda faktiska isture-
schanas naw puslibds pahrstoidsoscha? Waj drihsak newa-
jadsetu sagaidit, ka ilweens atoms, buhdams pilnigi pat-
stahwigs, tapat pilnigi patstahwigi ees ari sawu zeku, par
ziteem neneeka nebehdadams? — Seb waj dabas likumi
peespeesch atomus weenu otram tuwotees? Bet paschi
likumi jau naw nekas zits, ka wina ihstenas istureschanas
apshmejums, tee naw kaut kas par femi pastahwoschs, kas
atomus no ahreenes peewaretu. — Un tahlak zif dihwaini,
ka schis buhtes, kuras weena par otru nebehdadamas ta

nahkuschas ihstena, israhda tik dauds sawas buhschanas
un istureschanas weenadibas, ka to war isteikt zaur wis-
pahrejām formulam. Waj a priori drihsak nebuhtu tijama
besgaliga daschadiba wina buhschanā un istureschanas?

Un tahlak, zif dihwaini, kas wiss no atomeem nezefas:
kosmiskas sistemas, organisti kermenī, radijumi, kuzi juht un
domā. Zif brihnischki, ka wiss tas war notikt zaur scho
maso keegelischu kahrtibas pahrgrosischanu, is kuzem fa-
stahwot pasfaule. Leekas, ka tahdam atomistam, kas pasauli
tahdu, kahda wina ir, agrak nebuhtu redsejis, bet weenigi
wina pirmatnejo atomu chaofu, jukumu, wajadsetu israh-
ditees negaiditt, kad pahrmehginot wiswisadu fahahrtoschanu
winam kaut ka pehlschki lehtu pretim fajutumi un no-
gidumi. Winsch tuhstoschakabt fakuldure atomus un us reisi
wina preekscha stahw kermenis, no kura nahk flamas, dsejas,
fakarigas domas. Waj winsch to atrastu tik weenfahrschi
paschu par femi saprotamu? Seb waj winam tas kuztu
pats par femi saprotams, kad schis kermenis pehz gadu
tuhstoschkeem ilgas pahrweidoschanas no weenfahrschalām
formam par tahdu tiftu? Waj winsch drihsak nebrihnitos
par scho atomu grupu, kuras likas neatkarigas weena no
otras, dihwaino darboschanos? Waj winsch neteiktu: schket,
ka atomus tomehr ir kas wairak nesa isplatijums un kustiba
ween. Waj winsch pat nesakemtos teikt: zif saprotama
fahkumā leeta ari neisrahdijas, ihstenu ar teem atomeem
tahdu newar usbuhwet, kahda wina ir? Kaut kahdejadi
wajaga peenemt pirmatneji weenibu un garibu; naw
eespehjams, to usstatit ka panahkumu no atomu nejauschas
fastapchanas?

Ia tahdus prahtojumus iswestu libds galam, tad war-
buht nonahktu pee usskateem, kuzi libdsinajas Spinosas
zeeschki norobeschoteem fajehgumeem wina etika: pasfaule jeh
ihstenu ir absoluti weenlibdsiga buhte, ir substanzē; at-
femischkas leetas, kuras mums wispirms parahdas ka pat-
stahwigas, pateesba ir tikai weenas wisbuhtes fatura nepat-
stahwigi noteikumi (modifikazijas). Dubultā modifikaziju
pasfaule isstaltos wisweens, samanas notikumumu pasfaule un
kustibas notikumumu pasfaule; starp abām ir wispahrejs para-
lelisms. Abas pasfaules waldoschee dabas likumi, fapraschai
fakneedsami, naw nekas zits ka wisihstena paschnoteik-
schanas weidi, un newis no ahreenes tas teek ka mechaniski
stumts waj gruhsts, jo ahrpus wina naw nekas, kas waretu
stumt waj gruhst, bet padodamees sawai eekschejai dsitai,
tas usplawzina ihstenu pilnestiba sawas buhtes faturu,
winsch pats saws weentigais un swabadais zehlonis.

(Turpmat wehl.)

Kreewijas nahkotnes ekonomiskee jautajumi.

Profesora Dr. R. Balošča.

(Turpinajums.)

Saprotams ir jašargas nomestees us dšihwi tahdos apwidos, kur labiba klimatisko apstahktu deht neeenahkas. Ja šafskaitam wišus klimatiskā šinā noderigus apwidus, eerehkinot ari mešchus, tad israhdas, ka Sibirija war wehl usnemt kotti dauds pahrgahjejus. Pež kotti ruhpigi isstrahdata aprehkina par klimatiskā šinā semkopibai noderigeem apwideem kreeswiklā apzerejumā „Сибирь и Великая Сибирская ж. д.“ kuresch, kaut ari tas ignahzis jau 1893. gadā, dod tomehr kotti labu wišpahreju pahrskatu par Sibirijas noderigumu pahrweetoschanās šinā, — waram pahrleezinatees, ka wišā Sibirijā peerehkinot pee tās ari Nišbaikalu un Amuras apgabalu, ir apmehram 100 miljonu defetinu preeksch nometināšchanās derigas semes. No šchim 100 miljonu defet. lihds šchim deefin waj puše buhs no pahrgahjejeem eenemta. Sinams Tobolskas un Tomskas gubernās, kurr lihds šchim aishgahjeji wišwairaf demušchees, neapdšihwotas un klimatiskā šinā semkopibai noderigas taigas ir wairs maš; pat ari Irkutskas un Žemiseifkas gubernās tās wairs pahraf maš. Bet toteef Altaju apgabalā, kur lihds šchim pahrgahjejus gandrihs, nemas nepeelaida (kā kreews šaka „Не пуцали“), tā ka tas peeder pee kabinetā semem, wehl atradisees 10—15 miljonu defetinu semkopibai derigas mešcha platibas. Wisleelakā bagatiba wehl neaistittu semju tomehr ir Nišbaikalā, Amuras un Ufurijas apgabalā. Bes tam šche war peeskaitit ari wehl wišu atlitufcho, no kreewu kara špehta eenemto, Seemeka Mandšuriju. Amuras un Ufurijas apgabalā ween pež pawirfcha aprehkina ir apmehram 5000 geograffisku kwadratjuhdschu klimatiskā šinā derigas semes, no kuras lihds šchim buhs eenemta ja dauds peektā data. Seemeka Mandšurijā un Nišbaikalā apgabalā ari atradisees ne masaf noderigas platibas. Pee šcheem apgabaleem waretu wehl peeweenot Mongolijas seemetu daku, kura klimatiskā šinā ir lihdsiga Nišbaikalam, kuru tapat ka Seemeka Mandšuriju, waretu weenkahršchi no Kinas waldibas par kahdu daku waj pat ari wišu kara kontribuziju, kas wehl nahkas Kreewijai kā winas data no 1900. g. kara ejas, — atpirkt. Wišas šchis romales ir wišdrihsakā laikā jano metina ari aishgahjejeem is Kreewijas pa datai us teem pašcheem pamateem kā kasaki. Tapat ari wajaga us tureeni pahrweetot no Donas apgabala wišus massemes un besemes kasakus. Kasaki, kā šinams, ir wehrfufchi Kreewijā pret fewi eedšihwotaju wišpahreju preteschibū zaur šawu pahraf uszihtiga polizijas peenahktumu ispidišchanu un pee reišes pat gandrihs šwehriškām atteezibam pret „nemeerigeem“ (kā kreews šaka „къ недовольным“), — Sibirijas nomalēs wini turpretim war tā kreewu tautai, kā ari wišpahrim areeschu žiltij padarit labakos pakalpojumas, noderedami par dambi pret reetumu pahrpulhdinašchanu no dseltenās rahšas. Ja no Ģiropas-Kreewijas us Sibiriju tittu pahrweetoti wehl 5—6 miljonu eedšihwotaju un Sibirijas kreewu eedšihwotaju škaitis tad tur peeaugtu pee 15 miljoneem, tad pate

Sibirija buhs špehšiga aishfargatees no kaut kahda jauna japaku usbrukuma, un kaut pat ari tee šabeedrotos ar Kineescheem, jo tad waretu jau no weetejeem eedšihwotajeem ween nostahdit us robescham miljonu leelu kara špehtu. Un tahda noluhka šafneegšchanai neišnahk nebuht dahrgi, ja upurē pahrgahjeju leelai, t. i. preeksch 1 miliona šestu (rešp. gimenu) eerihzibas 500—600 miljonus rubktu, un ja peerehkinam daschus darbus, kā peem. mahksligu apuhdenošchanu štepē, — pat ari wefelu miljardu rubktu. Pat ari tahdā gadījumā, ja šchi nauda buhtu jaisdod pa datai waj ari pawišam a fonds perdu, bes žeribas dabut kaut mehrenu procenti (3—4%) no pahrgahjejeem, ari tad šchi nauda nebuhtu welti isfehreta. Latfchu japanas karfch ween jau maksaja 2 miljardus rubktu — un wajaga rabit tahdus apstahktus, kahdos Sibirija turpmat pate waretu fewi aishfargatees bes Ģiropas-Kreewijas palihdsibas. To war panahkt, ja tur noteiktu tahdu pat kara klaušbu kā Franžijā, t. i. pateest wišpahreju, kas, šaprotams, war notikt tikai sem tahdeem noteiktumeem, ja tur teef pahrweetotas weens miljons gimenu no Ģiropas-Kreewijas. No šwara ir ari wehl tas, ka žeešhakt apdšihwotā Sibirija ar laiku atmakfatu tagad neko neeenefošchos dselsžekus. Weidsot newaram atstahk neeewehrotu ari to apstahkti, ka tiklihds Sibirija buhs beeschakt apdšihwota, newajadsēs turet Mandšurijā (kā tas teef eeteikts no tagad wadoschām šferam) trihs šinti un pat tšchetri šinti tuhštoshchus leelu kara špehtu, — tad war peetitt ar kahdu 100—150 tuhštoshchus leelu armiju no weetejeem Sibirijas eemihnteefeem.

Kotti interesanti ir Kaufmana eeskati (šf. стр. 139. „Аграрный вопрос“) tan šinā, ka šepju apgabala širgiseem wajagot atstahk leelaku semes daudsumu, nekā kreewu pahrgahjejeem. Šchis eeskats teef isheikts us tā pamata, ka širgiseem esot tikpat gruhti mainit šawu nomadu dšihwes weidu, kā kreewu semneeeem pahreet us intensiwaku laufšaimneezibas kulturu, kahdu eewedot peetiktu ar 1½ def. leelu daku us dwehšeles. Tas jau no pirmā azu usmeteena leelas kotti pahrleezinofchi, bet tiklihds pahrdomajam jautajumu dšikati, tad tuhlin tas wišu šawu wehrtibu šoudē. Te tatschu ir nahkotnes jautajums. Peeturotees pee šchi eeskata tad isnahk, ka tas nošihmē tik pat dauds, ka dot Iščingišchana un Tamerlana pežnahzejeem eepšehu peenemtees un pawairotees desmittahrteji, lai tad wini pež tam waretu eesahkt atkal jaunū kara-ēju pret glupo areeschu žilti, kura nonehmufēs tahkakā attihštibā wairs us preekschu neet waj pat pilnigi nodotees iswirtibai. Saprotams, buhtu jau nešifni apšpeest Sibirijas eedšimtos un atnemt wineem semi. Bet naw jau nekahda pamata atstahk wineem wairaf semes, nekā wajatšigs pahrejai us pašahwigas dšihwes šahrtibu. Preeksch pehdejā noluhka, t. i. pahrejai us pašahwigas dšihwes šahrtibu, širgiseem waretu pat isšneegt pabalstu labibas šehklas un semkopibas

rihtu weidā, waretu pat wineem palihdset, eerihkojot ari mahkfligu apuhdenofchanu. Bet naw nekahda pamata, at stahd wineem wisu lihds fchim no teem eenemto stepju apgabalu. Pasneedsot pabalstu kirgiseem, koti labi ween war tā pasargat kirgiju ziltis interesēs, kà ari weizinat kreewu pahrgahjeju interesēs.

Wissteidsamātais jautajums tomehr ir — jautajums atteezotees uš Turkestanaš un Semiretschjas apgabalu tif wifai augligo lihdsenumu apuhdenofchanu. Turkestana, peenemfim, preefch kreewu nometmeeteem israhdišees par daudš karstu un drudšchainu apwidu. Bet Semiretschja (Sibirijas Stalija) naw karstaka par Seemeku Kaukassju. Winaš augligos lihdsenumus pee mahkfligas apuhdenofchanas war pahrwehrst par semes paradisi. Semfopibai derigas semes pee tam tur apmehram 4,8 miljonu leela platiba, kas ir pilnigi peeteekofchi, lai tur nometinatu $\frac{1}{2}$ miljonu kreewu semneeku gimenes. Turp war fuhtit massemes aigahjejus no Masfrewijas un wispahreji Deenwidus-Kreewijas melnsemes. Isdewumu deht tur naw jabaidas, pat ari ne tad, ja tee sneegtos wairakos fntu miljonos. Bes tam isdewumi nebuhs nemas deefin zif augsti, ja mahkfligas apuhdenofchanas eerihziba tiks usdota pascheem pahrgahjeem, faprotams sem isweizigu techniku wadibas. Bet — ari fche teef isteiktas baschas (peem. no Kaufmana), ka kreewu technika wehl neefot peerahdjuse fawas mahkflas apuhdenofchanas leetā. . . Ne, kas ta par flawenu kreewu techniku? Nedaudš neišdewigu mehginajumu no patwaldigās „waldibas wihru“ pufes, kur sabuhweti par pasafaini augstām zenam, par peem., us reift atmenu dambi tur, kur eedfimteem pilnigi peeteek ar weentahrscheem semes walneem (kà peem. pee par t a b i n e t a semi issludinato semju apuhdenofchanu Merwas apwidū). Domas, ka muhflaiku technikai naw tas eefpehjams, ko ir safneegufchas wezlaiku kulturās tautas, un pee tam wehl pee wifai pirmatnejeem niwilefchanas instrumenteem — ir tihrais abfurds. Saprotams, naw jau tā us reift pee sakā galda isdomajama wislabakā apuhdenofchanas metode. Ir nepeezeefchami wajadstigs uš Turkestanu nofuhtit wefelu korpusu inscheneeru, lai tee wispirms isstudetu lehtu apuhdenofchanas metodi, kahdu tur leeto eedfimteem, un pehz tam isdaritu pareisu apuhdenofchanai noderigu semes gabalu niwilefchanu un uš weeteju apstahktu ispehtifchanas pamateem fastahditu apuhdenofchanas planus. Wehla, faprotams, nahkfees eerihkot pehz Holandes parauga pastahwigu „Waterstaata“ — inscheneeru korpusu, turam jaraugas, lai neišjeltos pluhdu breesmas, lai fabojatee dambji tiftu atkal fawesti kahribā u. t. t. Par apuhdenofchanai noderigas semes daudsumu Turkestanā pastahw wehl strihdus. Behz fewifchās komissjas „apmehra aprehkina“ ar Sir-Darjas un Amu-Darjas upju uhdeni waretu apuhdenot lihds 2 milj. defetinu. Inscheneers Petrows pamafina fcho flaitu us 1 milj. defetiau. Schee aprehkini azim redsot dibinati us pastahwofcha apuhdenofchanas weida pamata, kur laufi ar upju uhdeni teef pahrleeti weenigi tikai auglibas periodā. Bet war eerihkot aisdambejumus ari kalnu eelejās. (Schahdus aisdambejumus war isleetot ari wehl simju audfinafchanai un kustibas spehka eeguhfchanai). War eerihkot lihdsenumos

ari wefelus mahkfligus eserus (pehz wezo egipteefchu parauga, turi eerihkoja Merisa eseru, waj ari feno babiloneefchu, turi eerihkoja milfigu mahkfligu eseru starp Gifratas un Tigras upem). Tad ismantojamā uhdens krahjumi bes schaubam pagelfees diwafahrteji. . . Nedseet, war tatschu rehkinat, ka Sir- un Amu-Darjas upes aines Arala eserā tif leelu, neišmantotu uhdens krahjumu, zif peetiku tifpat leelas semes platibas apuhdenofchanai, zif leels ir Arala esers. . . Tas ir, pee pilnigi isweizigi mahkfligas Widus-Astjas upju uhdens ismantofchanas warēs apuhdenot ne tikai 1—2, bet 5—6 miljonu defetinas leelu platibu. Bet tahda platiba nu diwreis pahrfneedš Egiptes kulturlaukus. . . Tatschu ari jau 1—2 milj. defetiau apuhdenofchana Turkestanā waretu dot wislabwehligatos rezultatuē. —

Atgreestimees wehl pee meliorazijas darbu un brauzamu zeku eerihzibas. Te wispirms ir nepeezeefchami wajadstiga stingra kontrole, lai semneeki par wineem atlaitām ispirfchanas maksam kertos teefchi pee labakas fawas fainneezibas un wineem pascheem wajadstigu zeku ušlabofchanas. Wislabaki buhtu, ja it preefch weena aprinka fchos maksajumus pahrwehrteju deenas darbos, waj ari zif tas buhtu eefpehjams, tā fauktos apgabala darbos. Saprotams, fchini rehkinā war usnemt tikai tahdus meliorazijas darbus, kahdi tanī apwidū lihds tam naw tikufchi dariti. Preefch fcho darbu usraudfibas finams wajadstēs peenemt technikus inscheneerus un mahzitus agronomus. No fahfuma, peenemfim, waretu pahrtikt ar semstes preefchneeteem, kureem tahdā kahrtā atwehrsees wiinu darbikai daudš noderigaks darba laufs, nekā lihds fchim; pa datai waretu buht fchim noluhktam noderigi ari bijufchee semes ihpafchneeki. Lai fchee darbi nedabutu kahdu jounu peespeeda klaufchu peegarschu, tad katram semneekam war likt preefchā iswehletees, waj nu maksat agrakās nomakfas flaidrā naudā, waj ari strahdat finamu deenu flaitu. Pateefbā jau atstrahdafchana pagehr famehrā mas darba laika: rehkinot darba deenu us 60 kap. zaurmehrā, nahkfees dot par wiseem ismaksas maksajumeem apmehram 140—150 miljonu deenas, t. i. no katras sehtas resp. gimenes (rehkinot 10,5 milj. sehtu) apm. 14 deenas. Tahdus klaufchus, un kaut ar' buhtu jadob pat 20 deenas ik no sehtas, nekahdā finā newar faukt par apgruhtinoscheem, pee emanfipazijas tatschu darba deenu rehkinaja tikai us 15 kap. Wif meliorazijas un zeku darbus war isdarit bes kà kaitetu lauffaimneezibas darbeem, t. i. tanī laikā starp sehjas beigfchanu un plaujas fahfchenu, waj ari wehlā rudeni waj agrā pawasara. Bet kahdi warenti pasahfumi-usnehmumi tad waretu kluft eefpehjami! Kreewijas deenwidus waretu semneekus nodarbinat ar apuhdenofchanas darbeem un mescha audfinafchanu, kas melnsemes aifargafchanai no tuwojofchās isfalschanas tif wifai nepeezeefchams; seemelos waretu nodarbotees ar plawu ušlabofchanu, drenaschu eerihkofchanu, lauku notihfchenu no atmeneem, fchofeju buhwem u. t. t. Melnsemē fchofeju buhwei radisees gruhtibas aif grantes un semes atmenu truhfuma, tapehz tur buhs isdewigaki buhwet pehz eefpehjas daudš fchaurfleefchu peewedu dselszjetu. Ja pee dselszjetu

dambju zeffchanas sinamâ mehrâ mehginatu iſtitt ar beſmaſſas ſemneeku ſpehkeem, tad ſcho zetu buhwe iſnahts tott lehta. Ja ſemneeki tiſs atſwabinati no naudas ſoda par pawirſchi iſdariteem darbeem, bet tiſs weenigi ſpeesti ſchos darbus par jaunu ſaweſt pilnigâ kaſtribâ, tad naw neſo

to baidditees par blehdibam no techniġu un uſraugu puſeſ. Tifai pehġ labu zetu ſabuhweſchanas war kertees pee naſtoſchâ deefgan ſwarigâ uſdewuma: kaſdas daſas ſemneeku gimemu pa hrweetoſchanas un ſchæoru ſemu atzefſchanaſ. (Turpmat wehl.)

Immunitate un mahkſliga immunifeſhana pret bakteriju ſlimibam.

Dr. med. G. Weibau.

IV.

Kenotoſſins un antikenotoſſins.

Newis ween pret bakteriju toſſineem ir atrastaſ potes reſp. antitotſſini, bet ari pret kaitteem weelas maikas produkteem, kaſdi ronâs dſihweeġa organiſmam darbojotees. Weichhardtſ atrada, ka pehġ intenſiwataſ muſtuku nodarbinatſchanas iſ paſcheem muſtukeem war iſſpeest ſulu, kura deefgan bagatigâ mehrâ ſatur giſts weelas. Pehdeġas muſtukoſ ir ſaiſtitas pee olbaltuma. Weichhardtſ noſauza ſchiſ giſts weelas par gurdenuma toſſinu, jo, kâ wehlaſ iſrahdiġas, wiſas ir tâs, kaſ pehġ ſtipratas kuſtibas dſihweeġus nowed pee gurdenuma. Neſagurdetoſ muſtukoſ ſcha toſſina neatron. Kad zitadi normalam kuſtonam eeſpriġe gurdenuma toſſinu, tad ta elpoſchana paleeſ lehna un temperatura nokriht ſem normaſ. Pehġ neilga laika kuſtoniſ nobeidſas, ja eeſpriġejums ſatureġiſ toſſinu leelata mehrâ. Bet kad no paſcha ſahtuma ſpriġe tott maſas porġiġas un tâs paſahpeniſti nem leelataſ, tad pehġ ſinama laika kuſtoniſ paleeſ imuns pret ſcho toſſinu un panes zitadi nahwigâs porġiġas beſ weſelibas trauzejuma. Iſ ta jaſlehdſ, ka poteta kuſtona molekuli raida aſniſ rezeptoruſ un pehdeġee funġionè pret eeſpriġeteem toſſineem kâ antitotſſini. Weichhardtſ aprahditâ kaſtrâ poteġa ſirġuſ un raſchoġa no teem ſuhſalaſ, kuraſ ſatureġa gurdenuma antitotſſinu. Suhſalaſ noder kâ pote pret gurdenumu.

Œoproġam Weichhardtſ atrada intereſanto ſaktu, ka gurdenuma toſſinam un antitotſſinam lihdſigâs weelas war iſgatawot ari iſ nedſihwa olbaltuma ahrpuſ dſihweeġa organiſma. Kad olbaltumu padod ſinameem ſimifkeem eeſpaideem waj ilġakam ſatriġinajumam, tad temperaturâ ſem 40 gradeem no ta atdalaſ giſts weela, kura pehġ ſawâm ihpaſchibam un reakġijam ir ġluſchi taſ patſ, kaſ gurdenuma toſſinſ un kuru Weichhardtſ noſauġ par kenotoſſinu (kenôo greekiſki — iſmeku tuſſchu, iſtuſſchoġu). Œeſpriġejot pehdeġo kuſtoneem paſahpeniſti paleelinatâs porġiġas iſġekâs antikenotoſſinſ, kuſſch ġluſchi ſedſas ar gurdenuma antitotſſinu. Ari ar kenotoſſinu poteto kuſtonu aſniſ ſuhſalaſ ir leetoġamaſ kâ pote pret gurdenumu. Œoproġam Weichhardtſ paſhleġġinajâs, ka newis ween kenotoſſinu, bet ari antikenotoſſinu war mahkſligi pagatawot iſ nedſihwaſ weelas, kad olbaltumu padod augſchâ mineteem eeſpaideem, bet wahroſchâ ſtahwokli. Kad zilwekam dod eeſſchigi mahkſligi

iſgatawotu antikenotoſſinu, tad wiſa darba ſpehġa peeaug, taſ tit driht nenoguriſ, to war peerahdit ar ergografa palihdſibu. Pele nobeidſas, kad tot eedod $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ gramu kenotoſſina. Bet ja ta pate pele ir dabuġuſe eeſpreeſſch antikenotoſſinu un pehġ tam kenotoſſinu, tad ta paleeſ beſ kaſda weſelibas trauzejuma.

Kenotoſſinu atron newis ween muſtuku ſulâ, bet ari ſagurdeto dſihweeġu iſelpotâ ġaiſâ, miſſalôſ un zitoſ atdalġumôſ, tad wehl pehġ arſenito, ſoſſora un ġianġaliġa eenemſchanaſ. Tâpat kenotoſſinu ſatur ſtahti un to daſas, kâ magonu ġalwiſas, opiġſ, kurare un laſtukariġſ. Weichhardtſ domâ, ka kenotoſſini ir plaſchi ſaſtopami wiſâ dſihwâ radibâ.

Antikenotoſſinſ atſpehto ne tiſai ween kenotoſſinu, bet ari daſchuſ bakteriju toſſinuſ un Weichhardtſ to atrada wairakâs aiſſardſibas potes kâ zitu antitotſſinu pawadoni.

Antikenotoſſinſ beſ ſchaubam ſpehles eeſweġroġamu lomu nahſotneſ ahrſtneeġibâ. Œobrihd taſ muſſ intrefe wairak tadeht, ka wiſſch ir pirmaiſ antitotſſinſ reſp. rezeptorſ, kuru iſdewâs iſgatawot iſ nedſihwaſ weelas (olbaltuma), kamehr ziti lihdſ ſchim paſiſtamee antitotſſini un tâpat bakterioliſini ir raſchoġumi iſ dſihweem kermeneem. Sinatne warêſ atſihmet leelu ſoli uſ preeſſchu, kad iſdoſeeſ raſchot ari zitoſ antitotſſinuſ iſ nedſihwaſ materijâs.

V.

Iſchuſſku giſts un tâs antitotſſinſ.

Œhini weeta newaram atſtaht neeewehrotu ari imunifeſchanôſ pret iſchuſſku giſti. Pliniġſ ſtahta, ka Pontuſ kehnſch Mitridatſ (ap 150 ġadu preeſſch Kr. dſ.) nodroſchinajeeſ pret iſchuſſku giſti eſdamaſ jau no paſchâs behrnibaſ maſâs, nenahwigâs porġiġas iſchuſſku giſti. Œahdu manipuġaġiu tagadeġâ ſinatnè noſauġ par mitridatiſaġiu waj mitridatiſmu, kaſ prinġipâ pilnigi ſedſas ar moderno imunifeſchanu pret toſſineem. Beſ tam Mitridatſ leetoġiſ aſniſ no piſhem, kuraſ eeſpreeſſch biġa barotâs ar paſahpeniſti paleelinatâm iſchuſſku giſts porġiam. Taġdu pihtu aſniſ ſatureġa protamaſ iſchuſſku giſts antitotſſinu un pate metode peelihdſinajama modernâm metodem, leetot aſniſ ſuhſalaſ no poteteem kuſtoneem pret to giſti, kura paſahpeniſkâ paleelinajumâ nodereġa teem paſcheem kuſtoneem par poti. — Indijâs iſchuſſku dihditaji kašas ſawâ behrnibâ koſteeſ no

fforpijeem, tad tee iſſuhz tſchuhſku gifts ſobus un beidsot tee kaujas koſtees no paſcham tſchuhſkam. Tahdâ zekâ tee eeguhſt imunitati pret wiſbreefmgakâm tſchuhſku giſtem. Scho dihditaju ſeekalas un miſjali atſpehtojot ſwaigos tſchuhſku kodumus. Iſ ta redſam, ka imuniſeſchanas ideja ir jau wezu weza.

Saunakâ laikâ ar tſchuhſku gifts iſpehtſchanu wiſpa- matigaki ir nodarbojees frantſchu profefors Kalmetts Liljê. Wiſſch leef giſtigâm tſchuhſkam koſt gumijas puhſliti, kuzſch aiſſlehdj tutſchu pudeli. Tahdâ kahrtâ dabujama tihra tſchuhſku gifts beſ kahdeem leekeem peemaiſjumeem. — Wiſpirms iſrahbijâs, ka tſchuhſku gifts ir eewehrojami iſtu- rigata nekâ toſſini pret ahrejeem kaitigeem eeſpaideem, ka ſiltumu, gaiſmu u. t. t. To war ſakarſet lihds 90 gradeem, beſ ka ta ſaudetu ko no ſawa giſtiguma. Tſchuhſku gifts ir kaitiga tikai tad, kad ta noſtuhſt aſſns ſtraumê. Turpretim 1000 kahrtigi nahwigo porziju war noriht beſ kahdâm kai- tigâm ſekam, kad tikai mute neatronas eewainojumi, zaur kureem gifts waretu pahreet aſſnîs. Tas iſſkaidrojas zaur tam, ka aſſns ſtraumê eekuwuſe tſchuhſku gifts ar leelu ſtraujumu uſbruſt molekulêem un apſeſch to rezektorus, kamehr mahgâ un ſarnâs ta top ſakaldita un atſpehtota pateizotees gremofchanas ſulam.

Potejot ſirgus ar patahpeniſſi paleelinatâm tſchuhſku gifts porzijam Kalmetts raſchoja no ſcheem kuſtomeem (tapat ka Behrings pee diſterita) aſſns ſuhkaloſ, kuras ſatureja bagatigâ mehrâ tſchuhſku gifts antitokſſin u. No ſcha antiſtokſſâ ſehruma jeb potes peetika 5 pileenu, lai imuniſetu mehginajuma kuſtonus pret dubulto nahwigo tſchuhſku gifts- porziju. Kalmetta ſehrums (aſſns ſuhkaloſ) ir wairat- kahrtigi iſleetots ari pee zilwekeem un ar wiſai laſeem pa- nahfumeem, kad eeſprizejumu dod wiſmaſ 4 ſtundas pehz dabuta kodeena. Ja eeſprijejumſ nahf wehſat par 4 ſtundam, tad panahkums ir nedroſch. — Kalmetta ſehrums top iſgatarwots un leetofchanaſ dabujams Paſtera inſtitutâ Liljê.

Gewehrojot to, ka tſchuhſku gifts top atſpehtota ari zaur ſkorkalku atſchkaidijumu un hipermanganſkaboſ kalju, Kal- metts eeteiz ſchis weelas tſchuhſku koduma maſgafchanaſ. Beſ tam abas weelas war eeſſprijet koduma weetâ. Daſchos apgabaloſ ir paradums tſchuhſku kodumu uſ karſtâm pehdam iſſuhſt zaur muti. To war darit beſ breeſmam tikai tas, kam mute pilnigi beſ eewainojumeem. Zitadi wairat eeteizams uſ kodumu uſlikt ſchrepi. Kalmetts tſchuhſku ſehrumu (Serum antivenimeux) ſprije peeauguſcheem 20, behrneem 10 kubit- zentimetru. —

Darwinas (Down) filoſofs.

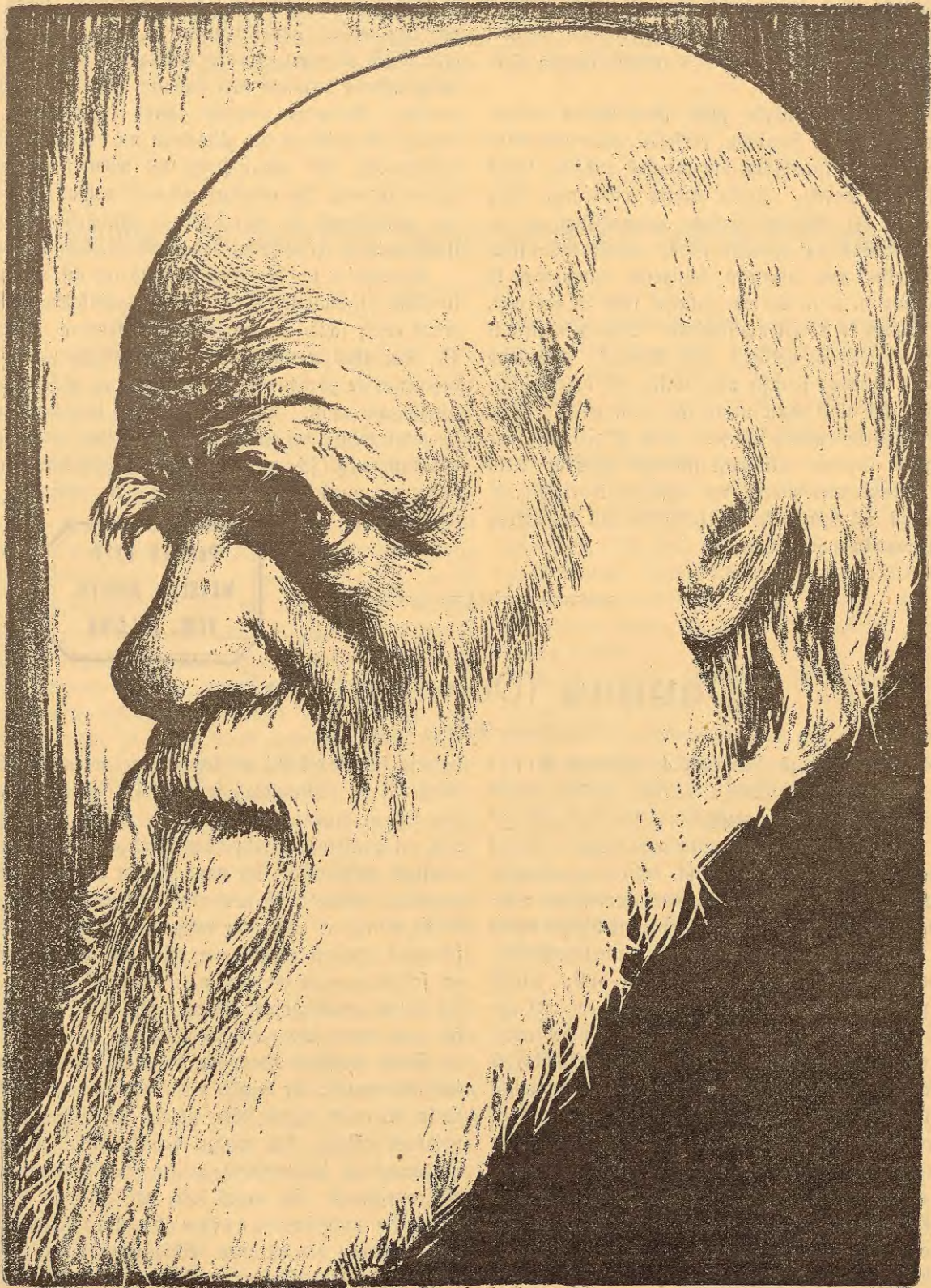
Par Iſcharla Darwina perſonu.

No 1845.—58. iſnahza pirmoreiſ 4. ſehjumos Alek- ſandra ſon Humboldta (1769.—1859.) darbſ „Kosmos, Entwurf einer phyſiſchen Weltbeſchreibung“ (Kosmos, uſmetums ſiſtikas paſaules aprakſtam). Schini darbâ bija ſakopots un noſlehgts wiſſ, kaſ tai gadu ſimteni ſaſneegts dabas ſinatnês. Schis leelais pehtneekſ un tam- lihds populari ſinatniſklas rakſtibas nodibinatajs klaſſikâ weidâ darijis uſ 19. gadu ſimtena pirmo puſt tikai leelu eeſpaidu, ka Darwins uſ ta paſcha gadu ſimtena otru puſt; wiſſch atgahdina praweeti, kuzſch no kalnu augſtumeem redſ ap- ſolito ſemi, kuru ſaſneegt tam paſcham wairſ naw lemſt, bet wiſſch to ſawejeem paſludina. Alekſanders ſon Humboldts pagahjuſchâ gadu ſimtena widû kahdâ ſawâ dabas ſinatniſkâ paſaules apſklatâ iſſakâs: „Mana patahwiba dibinas uſ paſchu debeſ ſinatnu ſpihdofcho ſtahwoſki: winau bagatiba wairſ naw daudſums ſaktu, bet nowehroti ſakari. Wiſ- pahrejee reſultati, kaſ eedweſch intereſt itweenai iſglihtotai ſapraſchanaſ 18. gadu ſimtena beigâs brihniſchki wairojuſchees. Fakti wairſ neſtahw atſewiſchki; plaiſmas ſtarp buhtibam iſlihdſinataſ. Kaſ ſchaurakâ redſes aploka, muſſu tuwumâ pehtofcham garam ilgi bija palizis neiſ- ſkaidrojams, taſ teel iſſkaidrots zaur nowehrojumeem, kuri iſdariti zekojot pa wiſtahlakeem regioneem. Augu un diſhw- neeku walſis peederige, kuri tik ilgus laikus rahdijâs buht noſchirti, tagad zaur jaunatraſteem ſtarplozekeem waj ari pahrejas formam peeſleenas wirknê weens otram. Wiſ-

pahreja ſakariba kehde un lozekli: ne weentahriſchâ lintijas wirſenâ, bet tihlweidigâ ſareſchgitâ audumâ, iſ pehz tam waj ſinami organi iſweidojuſchees uſ augſtatas patahpeſ, waj ari panihkuſchi, pehz daudſkahrtejas ſwaidiſchanaſ daku relatiwâ pahriſpehtâ. Tâ wina beidsot atklahjas pehtofcham prahtam.“ Humboldts patſ nemehginaja parahdibu bagatibu ſaiſtit weenu ar otru zaur wiſpahrejâm dabas idejam, bet ſekodams ſaweem objektiweem uſſkateem taſ wenoja leetas un faktus weenus pee otreem. Tâ ſawâ darbâ „Kosmos“ taſ dabas apluhkofchanaſ nowed tikai lihds teem wahrteem, kaſ tam atwer ſcho paſaules uſſklatu.“

Schos wahrtus Darwina preekſchtetſchi patlaban bija jau atwehruſchi, bet wiſſch toſ atgruhda wakâ lihds galam, tâ ka itweenam tagad bija peeeja un eeſpehja uſ jaunu paſaules uſſklatu, kaſ mahza dabikku attihſtibu un ari at- ſazidamees no brihnumeem mahza mums iſpraſt apſahrtejo diſhwo paſauli. Ne maſat leela par Darwina ſinatniſſeem nopelneem ir wina perſoniba, kura pateeſcham pelna, ka to uſſtahda par paraugu. Wiſa wina diſhwe bija ſeedota ſinatniſkai pehtneeſibai un darbam; par wiſu augſtak taſ ſtahdija pateeſibas atſtau, kuras deht taſ nebijaſ ne no kahdeem upureem. Urween taſ bija labſrdigſ un gatawſ palihdſet: ari pret preteneekeem taſ iſturejâs taiſnigi un objektiwi un tapat leela bija wina perſoniga laipniba un godprahtiba un ne maſakâ naida taſ neſajuta pret ſaweem lihdspehtneekeem. „Œmu ſpeeſtſ peeſihmet,“ taſ ſaka kahdâ

Charles Darwin

pareisā zēka. Winšch topoja tagad preefšmetu kraħjumuš dedfīgati kà jeb tad un bija ari kaislīgš medineekš, tomehr tīkai pirms zaur Ēuflova ušaižinajumu, peedalitees kà dabas pehtneekam pee „Bihgla“ (Beagle) fuga brauzeena ap semes lodi, iščšħħrās wina turpmako stubiju wirseens un gaita. No wišam graħmatam, ko tas liħdš tam bija laħħiis, Humboldta zetojumi bija tee, kas atstahja uš wina wišdšikato eespaidu; preezīgš winšch ari peeneħma ņcho peedahwajumu. „Noiaufchu tomehr,“ winšch patš iščafas kahdā fawā Breieram (Venā) rakšitā weħstulē, „ka neweens naw dewees zekā flittati ņagatawojees, nekā es,

jo es jau nebiju nekāš wairak, kà weenkahrschš dabas preefšmetu kraħjeis. Neņapratu nekā no anatomijas un nebiju nekāš laħħiis kahdu sistematistku darbu par zoologiju. — Nekad nebiju aiščfahris weħl ņakopotu mikroskopu un ar geologiju biju eesħħjis tīkai preefšch kahdeem ņeščheem mehneščheem. Bet nehmu liħdš leelu ņkaitu graħmatu, ņraħdaju uš fuga žiķ ween ņpeħju un noščħmeju wišus ņemafas fugas juħeas dšħħweekus. Ēš tad breeņmigi ņajutu, ka man truhka wingrinasħanas un ņinasħanas. Mana mahziščanas (eduction) ņahħas pateesħbā tīkai uš „Bihgla“ deķa. (Turpmat beigās.)

Melontas ņala.

Mahkotnes aina no L. Hellenbacha.

(Turpinajums.)

IV.

P i r m ā m a ħ z i b a.

Dahrsā nonahjis, Aleksanders wišpirms wajaja, kà ņastahw ar darba eedalischānu. Sofrons atħilbeja:

„Darba eedalischāna ir, luħkojotees peħž wezuma un dšħnuma, daščada; ņehni un meitenes no 5. gada ņahkot liħdš 15. gadam top nodarbinati pee istabu tīħriščanas, ķehķi un pa dakai ari dahrsā. Tas ir wišš wina darbs, ko wini dara preefšch kopibas, un kas wineem top labi atalgots. Pahrejais laičš nolikšs preefšch mahziščanas.“

„Šums tā tad naw kalpotaju ņehķiras, kura padara mahjas darbus?“

„Nē, preefšch kam un no kureenes mehš tos lai nemam? Wiščheem beħrneem ir leelš preefš, kad wini wišpahw war buħt derīgi, un wežato ņehķiru apħalpoščana, ņewiščħi bet wahriščana wineem tā eepatīħtas, ka wini no ta ne labpraht ņehķiras.“

Aleksanderam eesħcheji bija jaatšħstas, ka Ēiropā beħrneem pateesħ ir leela dšħna uš tamliħdšģu nodarboščanos; wini rakħajas wišmiħķati ņmiltis un ņemē, bradā ar labpatīšu pa dubķeem, un roķas un drehbes newar deesģan tapt tīħritas; ir ari ņinams, ka koti daudš naudas teek upurets wina eegribam preefšch paiģam un wahriščanas daiķteem. Šħai ņinā winam ņalineeku eekahrtuojums ņehķita prahtīgaks, nekā eiropesħu eerihģiba, kuri lepoģas ar ņawu eedomato progresu.

„Un kas tad noteek, kad wini atstahģ beħrnu kurpes?“

„No 15. gada ņahkot abu dšħnumu eedalischāna ir daščada. Seħneem no 15. liħdš 18. gadam jaapģahdā ķehķis, t. i., japeeģahdā wajadģģais no lauka, meģha, dahrsā un peeleeķameem ķambareem; tahķak tee medi un ņweģo. No 18. gada liħdš 30. gadam, kur tad wini ir wiħri un ari tā ņauģas, tee ņraħdā lauku darbus, pee kom teem labis prahtis peepalīħdš ņeweetes no paščas ņemafas, kà ari augštakām ņehķiram. Ķatram beħ tam weħl jaeeimahģas amats, waj wišmas ar to janodarboģas. No 30. gada liħdš 45. gadam

ķatrs darbs wairak waj maķak atķarajas no briħwās gribas un ņakraħtās mantas. Weģtehwi, t. i. wezuma ņehķiras no 45. liħdš 60. gadam pahrsina graħmatu weščanu un wišpahreģo wadibu. Patriarħi ņraħdā tīkai tur, kur wini to weħlas.“

„Bet ņeweetes?“ Aleksanders praģģa.

„Ar 15. gadu meitenes eestahģas weštaleenu ņehķirā, kuru wahrdū winaš peepatura liħdš 22. gadam, iščemot tīkai tad, kad winaš top aģraģi par maħtem, zaur ko winaš nahķ augštakā ņehķirā un paleek tur liħdš 45. gadam; peħž weħleščanas war jau ap 40. gadu pahreet weģmahģchu ņehķirā.“

„Mana galda kaimiķeene bet naw ne weštaleene ne maħte?“

„Nē, preefšch piħmās ta ir par weģu, jo winai jau ir pahri par 22 gadeem, un tā ka wina nekāš naw biģuģe maħte, ta ņauģas tagad par baķħanteeni.“

„Waj tad te naw ņinams — Aleksanders iščbriħnotš un ušweħrdams praģģa — ko reiģi apšħmeģa wahrdš baķħanteene?“

„Pretams, Baķħa pawadones, tomehr te nenoteek nekāħdas baķħanalijas. Šħitas noņauķums laičam peeķemts tapeģž, ka ņeweetes, kuraš naw beħrnu, weeģlaci un beeščħi peeeetamas miħleģtibas baudam, war tam nodotees beģ jebķahdām ņekam un tapeģž ņawās iģtureščanas ir briħwafas.“

„Atķauģi man kahdu indīķreģu jautajumu, jo es griģu un man wajaga ņinat, lai ņawā fatīķģmē nebubtu peedahģģģ. Mana kaimiķeene tā tad paģģħst miħleģtibas noģleģpumus un preeķus, tapeģž ka wina ir baķħanteene?“

„Kaš to lai ņina? Pee mums otra Ćrds darīščanas nekāš naw ņinams; to Ćan redš, kuri žiķweķi wairak waj maķak weens otram ņmpatiģē, bet waj wineem biģģ weenam ar oģru tuwaks ņakars, to dabun tīķ tad ņinat, kad beħrns peedģģģģ, un pat ari tad ne weenmehģ. Tomeģr Uģlaja ir par daudš burwiģģ radģģums un tīķ labu Ćrģi, ka naw peeķemams, ka wina ņawus neķķaitamos peelūħģģģģ buħtu

bes isaehmuma atraidijuse un palikuse mihlestibai gluschi fweſcha.

Aleſanders buhtu labpraht wehl ko tuwaku islawajais par kairigo Uglaju, tomehr winſch baidijas klaji israhdit ſawu intereſſ; winſch tapehz ar noluhfu wehrſa ſarunu uf Muſorionu, weſtaleenu lepno galwu.

„Tà ka, ſchkeet, Muſoriona grib ar mani eelaiſtees garaſas ſarunàs, tad luhdsu terwi, man kaut ko par winu paſazit. Wina leeſas gluschi zitadaſas dabas nekà winas wezuma beedrenes?“ Aleſanders teiza.

„Muſoriona ir ſawads radijums! Wina bauda ſinamu zeenibu jau kà ſchis kolonijas tik augſti godatà dibinataja weenigà pehznahjeja; pirmis patriarchs, ſaukts ari marſijs, peedſihwoja ar kahdu loti ſkaiſtu negereeti meitu, kura kaiſligt mihleja otra patriarcha dona Miguela dehlu. Schis mihleſtibas auglis bija Muſorionas mahte. Topenz wina ir neween ſkaiſtaka, bet ari bagataka ſalas apdſihwotaja. Schee apſtahkli un winas ſinaſchanu kahre, ja pat winas neparatais ſiſtkais ſpehſs, peeſchkir winai ſinamu pahſwaru par zitàm, wiſwairaf tapehz, ka wina ir weſtaleenu eewehleta galwa. Wina ir iſlutinatais behrns muhſu draudſe. Wiſſ winu mihle un zeeni. Tatſchu leeſas, ka ſchait marmora meeſà mahjo ari marmora ſtrds, winai prahts neneſas uf mihleſtibu un wina ir weenigà, par kuru es ar noteiktibu, neluhkojotees uf winas 20 gadeem, gribetu apgalwot, ka wina netikween ſauzas par weſtaleeni, bet ari ta wahrda wezata noſihmè.“

„Tu ſaki, wina ir wiſbagataka, kà lai es to ſaprotu, waj tam ir noſihme juhſu aſis?“

„Katràm draudſes lozeklim ir pee kopibas ſawas praſſbas un ſaws peenahkumu konts, tapehz ka wiſſ, ko katrs nem waj ſtrahdà, top pahrehrſis uf wina praſſbas waj peenahkuma rehſina. Kad tu ko ſtrahdà, tew tas top rakſiits uf praſſbas konta un kopiba par to atbild, un otradi.“

„Bet kà Muſoriona warejuſe tik dauds eekraht?“

„Gekrahjuſe ta naw wiſai dauds, bet gan mantojuſe. Katram behrnam ir mantoschanas teeſſba uf mahtes puſpraſſbu, par otro puſſ mahte pate nolemj.“

„Un kà ſtahw ar mantoschanas teeſſibu pehz tehwa nahwes?“

„Tahdas teeſſbas naw. Katrs wihtreitis war nolemt par ſawas teeſſbas puſſ pehz patikas, kas ari paraſti noteek behrnu labà. Otrà puſe nahſ draudſei par labu.“

„Tad jau draudſe beigu beigàs uſſuhz mantibu leelako datu?“

„Draudſe, ſinams, ir allaſch bagataka, nekà wiſſ lozekli ar ſawu perſonifko kontu, un tahdai winai jabuht, tomehr tas top laiku pa laikam noregulets. Ja kopihpaſchums top par leelu, tad top waj nu paſeminatas preſſchu zenas, waj paaugſtinata darba alga. Tiklihdſ tahda pahrmaina noteek, wiſpahribai to tad iſſino, lai katrs pehz ta waretu eerihkotees. Zaur to, ka kopihpaſchuma ir tik dauds, behrni top uſauſſinatti lihds 5. dſihwibas gadam uf kopibas un newis uf mahtes rehſina, pehz kam tad katrs behrns dabon pats ſawu paſcha kontu, tapehz ka tas ſahſ jau pelnit, un proti

gandrihſ allaſch tik dauds, zit winam ir wajadſigs. Ari patriarchi un ſlinneeki nematſa neta par uſturu un dſihwokli.“

Aleſanderam ſkurba galwa! Nekahda nauda un tomehr apgroſibas lihdselkti, ſozialifms un komunifms, un tomehr brihws ihpaſchums! Behz kahda brihſcha winſch praſſja ſawam wadonim:

„Bet lai praſſbas un peenahkumu ſumu aprehſinatu, wajadſiga tatſchu moneta?“

„Sinams. 100 kotoſa reekſtu representè weenu mahrzianu (livre) un pehz ta aprehſina. Weztehwi noteiz wehrtibu atteezibu, par zit mahrzianam uſwalks waj zits kahds produkts no draudſes atſewiſchkam perſonam pahrdodams, wini noſaka ehdamleetu zenas, kas top tad eewests grahmatàs wiſeem uf peenahkuma konta, un noregulè atteezibu ſtarp mantam un peepraſſjumeem pehz tam tapat, kà darba alga. Sa iſrahdas, ka pee ſinama darba ir par dauds dalibneeku, pee otrà par mas, tad pirmà darba alga teek paſeminata, un otrà paaugſtinata.“

„Kad es pareiſſ ſaprotu, tad Muſoriona ir tapuſe par ziteem bagataka zaur ſentſchu testamentu un mantojumeem?“

„Ja gan, marſijs, kad kolonija eeguldija kà dalibneeks wiſleelako datu, bija meitai atſtahjis puſſ no ſawas mantas un t. t. Katrs patureja, kas winam wiſpahribija, tikai ſeme, ſala bij un ir kopejs ihpaſchums.“

Behz kahda brihſcha Aleſanders teiza:

„Neluhkojotees uf leelo daſchadibu ſtarp muhſu un juhſu eeſtahdem, es tàs tomehr waru ſapraſt, eewehrojot apſtahku ſewiſchſibu, un man jaatſihtas, ka juhſu eerihziba ir dauds pahraſa par muhſejo, kaut gan es ari negribetu apgalwot, ka ta pee mums wiſpahribu buhtu eephejama. Kur ir pahripilniba un wajadſibas ir maſas, tur konſikti par manu un tawu naw domajami. Kamehr kompanijai weikals ſek, dalibneeki ir meerà un iſtapigi. Mihſlains man ir tikai gimenu apſtahku truhtums, waj pareiſſi paplaſchajums. Bet parwiſam neiſprotama man ir ſatiziba, kura ſchkeet paſtahwam mihleſtibas ſinà. Kà tad te iſſtenibà ir ar mihleſtibas eemantoschanu?“

„Es neſinu, kà tu to domà. Mihlet te ſahſ koti agri; jau pee ſehneem un meitenem pamanama platonifka romantika, un proti dauds retaki winu paſchu ſtarpà; ſajuhſmu objekti meklejami pa leelai teeſai wezataſ ſchſiràs; pee meitenem turklaht ſchait behrniſchſigos ſapnos koti beeſchi ſlehpjas ſaknes wehlateem ſakareem, jo winam ſawi ideali uſrodas koti agri. Waj un kad ſchi mihleſtiba pahrahpij platonifko ſapnu robeschas, to newar ſinat. Ar 15 gadeem ir meitene, ar 18 gadeem ſehns patſtahwigs. Wini dabon paſchi ſawu iſtabu, tur wini ir waldineeki, neweens nedrihſſi tai eeeet beſ atkaujas, un katra zeemoſchanàs wiſpirms top norunata. Semè, kur nekad neeſt weens, un gandrihſ wiſſ noteek kopeji, wajaga turet mahjas teeſſibu ſwehtu; leelakais noſeegums ir durwis atdarit beſ eepreeſchejas atkaujas. Sawà iſtabà katris ir neaiſſkarams: par to, kas tur noteek, zeefch klufu; kà lai tur ko tuwaku iſſina?“

„Bet waj tad greiſſerdibai naw nekahdas lomas juhſu mihleſtibas ſataros?“

„Ko tu ar to gribi teikt?“

„Es domaju, kad divi eemihlas westaleenē waj kabā zītā feeweetē, waj tas nerada konfliktus?“

„Kā lai te izjētos konflikti, kur tatschu wina iščķir, kurfch winas firdij stahw tuwafi, un otris nemas nesina, waj un kurfch ir tas, kam dota preeščroka? Winsch tapehž ari nesaudē zeribu tī ilgi, kamehr kahds zits pateizigaks preeščmets wina newaldsina. Pee lopeem pa galwenai teesai iščķir spēhks, bet pee zilweeem peemihliba. Seeweete nododas tam, kurfch winai aīščahdeem waj tahdeem eemeſleem iſleekas wiſzeenigakais.“

„Tā tad ar laiku feeweetes stahw wairakos mihleſtibas ſakaros?“

„Waj katra, to es nesinu. Bet tā ka wihreeſchi neaprobeſchojas ar weenu mihleſtibas ſatīſmi, tad tas nemas naw zītadi eepēhjam. Waj tad pee jums wihreeſchi mihl tīfai pa weenai feeweetei wiſu ſawu muhſchu?“

„Nekahdi ne —“ Alekſanders ſazija maſleet kaunigi — „bet par wihreeſcheem mums ir zītadas domas, nekā par feeweetem.“

„Mums ar? Wihreeſchi zensčas eeguht labpatīfu pee feeweetem un feeweete tad nu iſlaſas ſtarp ſaweem peeluhdſejeem. Seeweetes ſawā ſinā ari zensčas pirmās eeguht mihleſtību, tapehž ka tās iſturas pret weenu laiynaki, nekā pret otru un grib weenam labaki patīft, nekā otrajam. Tomehr es neſaprotu, kā tas pee jums war buht eepēhjam, ka katrai feeweetei ir tīfai weens ſakars, un wihreeſcheem tahdu ir wairak; laīkam pee jums feeweēſchu ſkaiſis ir deſmit un wehl wairak reiſchu leelaks, nekā wihreeſchu ſkaiſis?“

Pret ſkaitīfu logīfu Alekſanders newareja nēka eebīft; wiſch tapehž aprobeſchojās ar to, ka atteiza:

„Tas, protams, ſihmejas tīfai uſ weenu dafu feeweēſchu; ir tahdas, kurām wiſu muhſchu ir tīfai weens ſakars, bet ir ari tahdas, kurām ſawu muhſchu tahdu ſakaru ir daudſ ſintu.“

„Dihwaini! Pee mums gan ari ir tahdas, kuras mihlejuſchas tīfai weenu wihreeti, bet droſchi ween naw neweenas, kura buhtu nodewuſēs leelakam ſkaiſtam wihreeſchu; tomehr tu nedrihſti wiſas feeweetes pee mums meſt pahr weenu kahrti. Bitadi iſturas westaleene, kura no ſaweem daudſajeem peeluhdſejeem wahrda ihſtā noſihmē iſraugas, kurfch lai buhtu winas mihſakais, kurfch winas behrna warbuhtigais tehms. Tatschu ne katru reiſt atgadīſees, ka wina tuhliā top mahte. Ja wina kā westaleene dſihwo ilgaku laiku, un ja wina grib tapt mahte, tad tas war buht par eemeſlu, ka wina eelaiſchas uſ otru waj iſeſcho mihleſtibas ſakaru. Kad wina jau juhtas mahte, ta warbuht wehl arweenu kahdu apbalwos par wina uſtīzību. Gluſchi zita leeta ir, kad wina jau dſemdejufe. Tad feeweetes top daudſ atturigaks, kas ir pilnīgi ſaprotami, un naw wairis tīf weegli eemantot atkal wina labwehlibu; tīfai loti leela mihleſtība uſ ſinamu wihreeti war winas pawēdinat atkahrtot aktu, kurfch daſchreīſ war maſſat dſihwību. Bet ihſtee jaunee ſtahw paſtahwigās mihleſtibas intrīgās, kuras nekad gandrihſ neſihmejas uſ weenu ween perſonu. Tomehr no galanteem jokeem, no jaunatnes runajoſcheem ſkateeneem iſhds feeweetes eeguhtſchanai ir wehl loti tahfu!“

Alekſanders zeeta klufu; ſchi eiropiſkās feeweetes atkarības un tīkumīſto jeb pareiſaki netīkumīſto apſtahku indirektā apgaīſmoſchana wina uſtrauja. Lai wehrtu ſarunu uſ zītām leetam, Alekſanders peēſihmeja, ka wahrdi, ſewiſchki feeweēſchu, ir tīf peemehroti, ka tee behrneem jau no dſimſchanas nemas newar buht eedoti.

„Sinams, ka nē —“ Sofrons atbildeja — „papreeſch mahte dod behrnam wahrdu, kurfch tomehr beēſchi wehl pirmis 15. gada top pahrmains pret zitu, kas waj nu wezuma beedreem waj zītām ſchīram iſleekas noſihmigaks. Tīfai ar 15. gadu wini dabon ofīziālo wahrdu, kuru iſraugas pehž weenſchanās, tomehr wahrda neſejam ir teēſba, weenu waj otru atraidit. Tā Aglaja pehž ſawas dſimſchanas tīf faufta par Karabokiju, tapehž ka winas mahte tīf loti preezajās par winas peēdſimſchanu; wehlot wina mehdsja fauft par Anideju, winas ſkaiſtā ſkateena pehž, un ar 15. gadu wina, ſawas grazijas dehſt, dabuja wahrdu Aglaja, pehž tam, kad wina bija atſajījuſēs no wahrda Charis.“

„Schodeen peetiſ!“ Alekſanders eſauzās — „es redſu, ka wiſi ir jau iſklibduſchi, un negribu tewis uſtawet ar ſawu ſinſahribu. Saki man tīfai wehl, kas man rihtu darams?“

„Tew rihtu nekā wairak naw jadara, kā japeezetas ap pulſten 6, janomasgajas, jaeetur brokatiſis un jaeet ar mant paſtaigatees; paraſti preeſchpusdeenās top ſtrahdats un proti laukā, dahrsā un darbnizās, bet wiſmas trihſkahrtējās mainās, jo weens un tas pats darbs nedrihſt ilgt wairak par diwām ſtundam. Labā laīkā nodarbojas ar lauk- un dahrſtopību, leetainā waj karſtā laīkā wiſwairak darbnizās.“

Alekſanders pateizās ſawam ſkolotajam par dabuto pamahzību un kad wini nonahja pee mahjam, Sofrons winam waižaja, ko wiſch gribot ehst brokatiſis. Wiſch luhdsja taſi tehjas.

„Tehja, ſweeſts un augti weenmehr ſalā dabonami, preeſch tam ſewiſchks rihtojums ir leeks. Es tew atnabhſchu pakaf un tewi pawadiſchu uſ tureeni. Nu ar labu nakti! Nowehlu tew patihſamus ſaprus tawā jaunajā tehwijā!“

Uſ ſcho wehlejumu Alekſanders atbildeja ar patihſamu rokas ſpeedeenu. Jaunee draugi iščķihrās un Alekſanders, kas atrada ſawu iſtabu glihti uſkoptu, likās gulet, tomehr wiſch ilgi newareja eemigt; winam bija jadomā par ſcho brihniſchki go paſault. Weidsot wina ſmadſenes apmeerinajās, pehž tam, kad wiſch bija nahzis pee ſlehdſeena. Ka winam wiſpirms pamatīgi jaeepaſihſtas ar ſchejeenes apſtahkeem, lai waretu nahkt pee noteikta ſpreeduma.

Kad prahts klufe, ſahk darbotees dwehſele un juhtas, un naw noleedsams, ka wiſu ſcho ſkaiſtuku eēſpāids uſ Alekſanderu bija wehl jo warenaks tapehž, ka ſpreeſchot pehž Sofrona iſteikumeem, te nebija nekahdu eerobeſchojumu preeſch mihleſtibas un mihleſtibas eemantſchanas; wajaga tīfai eeguht feeweetes labpatīfu un ar to ir wiſs ſaſneegts, tā domaja Alekſanders — jo par eiropiſkeem kawēkeem Melontā nebija ne jauſmas. Diwas kuhnes, ar kurām wiſch bija tuwafi eepaſinees, pazehlās tā diwas paſakainas nabras pahr wina apſinas ſleegſni. Zīf ſkaiſta ir weena, zīf burwiga otrā! Bet mihleſtibas leetās kaiſlā ſajuhta

nem wirsrofu par aukslā prahta spēredumu; wina kaimi-
neenes fairigais tehls, karšā šajuhta, kura isstaroja no
wisas winas buhtnes un fewiški no winas azim, iščķihra
pagaidam wina likteni — wina pehdejās domas bija Uglaja!

V.

Gahjeens pa Melontu.

Kas ušbudinatās gaidās uš nahlofcho deenu lizees gulet,
tas agri buhs nomodā. Alekanders bija gulejis dasčas
stundas deendusā, tapehž pamodās toti agri un peezehlās
noluhkā, wehl pirms Sofrona atnahlfchanas eet pastaigatees.
Bet, tikto isgahjis ahra, winafch idfīrdeja ņawa drauga balst,
kurfch winam pa logu nowehleja labu rihtu:

„Pagaidi tik weenu minuti, es tuhlin nahlfchu!“

Alekanders peegahja pee loga, un wina ņkolotajs winam
eeteiza eet peldetees, kurfch preefchlitums tapa tuhlin pee-
nemts. Wini isgahja dahrsam, tad ehku ahrejam lofam
zauri un gahja palmu ehna uš lihzi pa zetu, pa kuru
Alekanders bija atnahjis. Pusžekā wini nogreēsās pa kreif,
uš peldu weetu, kahdu oņtas blatus lihzi.

Kahds rihts! Debeņķigās ņmarschas klišda pa gaisu;
tropu apwidu leelifās lapaš un seedi eelihgņmoja azi, un
zaur juhras gaisu maigotais ņltums peepalihdseja, ka ņrds
un prahts tapa pazilati. Preefchā jau bija daschi ņtai-
gataji, kureem bija tas pats noluhks, jo ušihīgā peldē-
ņchanās ir ņmpatifsa pat meņchonifkajeem ņalineekeem, kuri
tapehž ir ari neparasti peldetaji. Iwaižigais gaisf, kurfch
gan beeschi top atweldeņs zaur leetu un wehju no juhras,
pats no fewis pavedina uš peldēņchanos; Melontā peldējās
rihtos un pusdeenas laifā, karšās deenās pat wakaros.
Gewehrojot uhdens tuwumu, kā ari weeglo apgehrbu, ņchi
tik wefeliga ispreeza aifnehma toti maņ laifā.

Pate peldu weeta bija retortes weidiga lihtņcha noņarē;
uhdens dņtums nekur nebija leelaks par peezeem klasterem,
un ņchis retortes katls bija atdalits zaur ņtabeem no leelā
lihtņcha, lai leelakām laupitaju ņiwim, kā negaiditām un
bihņtamām weefcham, aifņprostotu eeeju. Lihtņcha seemetu
pusē bija ušeltas diwas garas ehkas, maņcheem nodalitām
nodakām preefch is- un apgehrbņchanās, weena ehka preefch
wihreeņcheem, otrā preefch ņeweetem; abas blatus ņeenas
eetejās paņchā uhdeni, un no tureenes peldetaji war nahft
atklahā ņakarā.

Ispeldejuņchees tihri dņidrajā uhdeni, wini dewās atpakaf
brokafsti. Žekā wini ņastapa behrnus, kuri ņpodrinaja un
eerihkwoja ahrejo lofu; ņkatā jautriba leezinaja, ka darbs
teem ņagahdā preefu.

Weens Alekanderam bija uņkritis, proti wairakas jaunās
meitenes bija gehrbuņchās gandrihņ kā wihreeņchi; apgehrbs
lihdņinajās elegantu damu peldu koņtimam, tikai tas bija
bagataks, plataks un peeklahīgaks; to waretu ari peelihdņinat
turfu uņwalkam, kahdu to mehņ eedomajamees bagatu turfu
haremos. Sofrons winam isņklaidroja, ka tas eņot to ap-
gehrbs, kuri ņchodeen nodarboņees ar laukpobu, jo garais
greeku uņwalks ņchim noluhkam neefot noderigs.

Dahrsos ņtarp namu rindam gahja un nahja Melontas
apdņihwotaji no waj uš brokafstim, un Alekanders gandrihņ

buhtu tizejis, ka winafch pawada rihtu kahdā Ćiropas weņe-
loņchanās weetā, ja augu walņs tropifkā daba, ka ari
ņeweefchu apgehrbs un ņkaiņtums nepeedotu wifai cinaf
paņakainu nokrahņu.

Zaur Sofronu winafch dabuja ņinat, ka tihrit eefahft
wispirms eefņejejo rinkfi, kur ņahles atradās, tad ahrejo
rinkfi, kur jaunekti dņihwoja, un wisbeidsot widejo rinkfi,
ka jaunekti agraki žetotees, nekā wezakās ņchiras. Pee
brokafstim Alekanders ņastapa ņawu mihlīgo Uglaju, tatņchu
winam neatlika daudņ laifā ar to tehrņet, tapehž ka Sofrons,
eewehrojot ušdomato pastaigafchanos, bija toti ņleidņigs.
Wina paņtu pulks paleelinajās arweenu wairaf, un wif
gaidija uš wina drihu atpakaf nahlfchanu. Daudņi buhtu
labpraht wineem peebeedrojufchees, bet weztehwi bija tais
domās, ka Alekanders ņchodeen jaatņtahi weenigi Sofrona
wadibai. Wini dewās žekā.

Sofrons rahdija ņawam draugam wispirms widejo ehku,
leelu tņchetriņtuhri un weenigo augņtako namu; tas bija ņcho
triju rinku widus punktņs. ņchā ehkā bija eerihkoti kēhki,
peeleeekamee kambari, ņfolas, un pirmā ņtahwā eewetoti
behrni. No ņchis ehkas uš reetumeem gahja žekņch, kurfch
weda uš lihzi, un pa kuru Alekanders bija wispirms gahjis,
nahfdams uš ņchejeeni; tas gahja tahtak gandrihņ ņaifnā
linijā uš auņtrumeem un ņteepās garenifki pa wifu ņalu;
wina garums wareja buht tā ap diwi juhdņem. Uš ņeemekeem
un deenwideem, tā tad perpendiculari ņchim galwenajam
žekam, weda no ehkas ņegtās ejas uš rinkem, tā ka wifur,
lai ari aplinkus, wareja nokluht ņauņam kahjam.

Pirms uņņahkam gahjeenu, buhs noderigi, kad eeguhņtam
pahņņkatu par ņalu, kahdu to war dabut no putna lido-
ņchanas ņtahwokka. Lai eedomajamees ņemu kalnu ņleju,
kura ņteepjās no auņtrumeem uš reetumeem un kura ņtahwi
nokriht pret ņeemekeem un ņlihi pret deenwideem. Kalnu
ņlejai ir ņedlu weidigs eedobums un diwas maņleet pah-
ņahruņchās klintainās galotnes, no kurem augņtākā atrodas
wairaf auņtrumos, un kuras abas ir isdņifufchi krateri.
Deenwidus, plata, lagunā pahrejoņchā nogahņe ir pahrdalita
zaur žetu ņeemetu un deenwidus dakās.

Abi draugi gahja pa ņcho žetu un kad wini apmehrām
100 ņokus bija atahlinajuņchees no ahrejā rinkā, wareja
redņet diwas ehkas, kuras pehž ņila atņchihrās no žitām;
pa labi, tas ir deenwidos, bija ehka ar gehweli, kura is-
ņkatižās kā kapliņcha. Uš waižajumu, kas ta tahda ir, winafch
dabuja par atbildi: „Nahmes namņ“.

„Apbedifchanas weeta?“ Alekanders praņņja.

„Ne, ta ir weeta, kur lihkfi top wahņeti; no tureenes
wini otrā deenā top weņti uš peeņtahtnes, žeb kā mehņ to
dehwejam, labās žeribas oņtu un nogremdeti juhrā; uhdens
tur ir dņifch, un ņtahw ņakarā ar juhru.“

„Tā tad klišchu ņtarpā, kur juhs mani atradāt?“

„Ja gan! Mehņ bijām tur ņaifni tā noluhkā, lai
muņu nomirufchajeem brahņteem pirmā nowembri meņtu
wainagus. Jo ta ir ta deena, kur mehņ winus fewiņki
peeminam.“

Alekanders negribeja tuwak ispraņchmat, tapehž ka winafch

nefinaja, kašdā mehrā scheid pahrweetotas un eefatnojuščas kristigās tizibas paraščas.

„Un kašds usdewums ir otrai ehfai, kura lihdsinas angtu wařarnizai?“

„Tas ir Musarionas dšhwollis.“

„Kā tas nahkas, ka wina tur dšhwo?“

„Tas ir bijis markija, winaš fentšča nams, un wina to apdšhwo weena pate. Wina jau kā behrns turp gribeja pahrweetotees, tatschu winai tikai tad to atlahwa, kad wina tapa westaleene. Tapehž wina ari dabuja wahrdu Musariona. So kamehr wina to neapdšhwoja, tas tapa řawā řinā kā mušejs turetš godā un wehl tagad řčai namā atrodas relikwijas no agrafeem laiteem.“

„Un waj wina tur dšhwo weena pate!“

„Gluschi weena. Wina ir řawadneeze, bet řirdi laba, řoti řinařčanas řahra un řoti kreetna pee darba.“

Wini řořoja tařkať un pehž brihřča eegahja řčaurā lejā, kur mař strautinšč taiřnā zekā řeidsās lagunai pretim.

„Es wedu tewi tagadix uř eseru, muřhu miřtako pařtaigařčanas weetu, kurešč mums dod ari lihdselkus preeřč apuhdenořčanas.“ Sofrons teiza un řořoja gar strautu uř augřču.

Daba peenehma wairaf meřča rakřturu, un řahka pařahditees atřewiřči bafalta bluki, to řarpā ari trachiti. Apgabals tapa aiřween krahřčnats un meřčenats; dařčas palmu weidigas řoku fugas un orankarijas apehnoja zeku; beidsot wini nonahža pee esera, uř kuru bija diřčens iřřkats. Eřers bija, kā tas wulkaniřkos apwidos řoti beeřči atgadas, pa dafai ar uhdeni pilbits řlehgts řraters, kura klinřču řeenas eefleřdřa řatlu gandriř řinka weidigi. Uhdens lihmenis řneedsās lihds klinřču řeenai; no uhdens neapřegta dafa bija apaugufe tropiřteem řahdeem. řchim diřčenajam klinč katlam bija weens zaurums, kurešč zaur neaugřtu, bet platu dambi tapa aiřřprostots. Rad wini abi uřřahpa dambi, uřřidoja atřewiřči juřras putni, leeli bari no řahdas miřřigas balořču fugas un dařčadi papagaiři, pehdejį meřčoniřki eekleegdamees. Te ar noluhřu řalineeki bija zentufčees uřtureť dabiřtumu, řaut gan řitadi bija darijufči wiřu, lai křařta leřeno dafu pehž eepřehjas padaritu peewiřřigu un iřřreřnotu ar wiřu, řas uř řalas pa dafai jau bija řastopams, pa dafai bija tizis lihds atweřts. Pat iřřais un neaugřtais dambis bija ar noluhřu netaiřns taiřts, un par dambi winau greuřti bija pařiřt; wiřč bija uřmeřts tai noluhřā, lai paaugřtinatu uhdens řahwollu un uhdens krahjumu, un řalu, ja ilgaku laiku leetus nelihřtu, apgahdatu zaur truhřam ar uhdeni, řas ari pilnigi iřdewās; kamehr zaur řitpraku leetus gahřenu řakřařtais uhdens řitku iřřleetots, wareja allasč atkal zeret uř řwaigu leetu.

„Eřera oťrā puře ir wiřna dahři!“ — Sofrons teiza; kā Aleksanders wehřaf dabuja řinat, tee bija ar Madetras wiřna koteem apřahđiti, un proti wulkaniřkā iřdinatā řemē, kura řčeeem wiřna řahdeem fewiřči noderiga.

„Waj řčis eřers bagats řiwim?“

„Tanį mahjo řoti leeli un řkaiřti řuřči, kurus tu drořči ween atradiř driři uř galda. Mums iřřtenibā wajadřetu pabraukatees ar laiwu pa dřiřo eseru lihds dahřam. Tomehr

mums řapofčas prom, ja gribam řařneegt řalas augřtako weetu un buřt puřdeenas laika atkal atpafat.“

Wini nogahja atkal lejā uř leelo aleju, no kuras nodalijas iř pa tuhřřtořč klafereem uř řeemeřeem un deenwideem řahjželini; katrā tařdā zeka juřti řahweja jumiř uř řtabeem, kurešč bija uřtaiřts par parwehni teem, řas meřčā řrahđaja. řahjeens bija katrā řinā řoti jauřs pa ehnařnajiřam, řmarřčigajiřam grantetam gatwem, bet ari weenmuřřis, tapehž ka bija řastopami tikai mařes řoks un řandetu augi. Wini nogreēās otro reiši pa kreiř, tā tad uř řeemeřeem, lai nonahřtu wiřaugřtakā weetā, no kureenes bija eepřehjams řalu pahřřatit. řči Melontas augřtakā galotne nebija nekas zits, kā eegrimufčā řratera pahřpalitufē řeena, un iřřkats no řchim noluhřkam uřtaiřtās terařes uř abam řalam, putojofčeeem radřču řehřkeem un kluřo okeanu bija taiřni brihniřčigis; řreeřijai par godu řalns bija nořauřts par Olimpu.

řči řala bija, kā teiřts, apmeřram diwas juřdřes gara un weenu juřdři plata, tařkať uř austrumeem bija oťra daudř mařaka řala, kura pehž apmeřra wareja iřtaiřt tikai peekto dafu no leelās řalas un nebija kultiweta, bet atřařta tai pařčā řahwollu, řahđā to uřřahja, tikai ar to řarpibu, ka ta tagad bija apdšhwota no leellopeem, zuřkam un putneem. Tur řalineeki medija un eeguwa ne řik ween meřča zuřkas, balořčus un meřča putnus, bet ari wajađřigo leellopu řaku, tapehž ka mahjřaimneeřibai newajadřgee teki te tapa noweetoti un pahřřahja meřčoniřkā řahwollu. Wiřu triju kuroku fugu gara, bagatigās un řmarřčainās baribas deřt, bija neparařti garřčigā. Austruma puře wareja redřet gandriř wiřu ehřu jumiřus, ari darbnijas juntu, kura atradās kolonijas deenwidos řarp peľdu weetu un kulturās laukeem. Kulturās lauki eefahřās pee miruřčo mahjas un winau platiwa lihdsinajās apmeřram 1000 juřgeem, tā tad tuwu řalas diwdeřmitai dafai. Uř řeemeřeem un deenwideem nebija nekas zits redřams, kā meeriģās lagunas, un apmeřram weenas waj diwu juřdřču tařtuma bija weřela radřču řiřtama, kuras tapa eefřmetas zaur putojofčam bangam, fewiřči tad, kad wehřā leeli wiřni wehřās.

Řahdu briřtinu nopreeřaiuřčees par krahřčno řlatu, wini greēās mahjup. Taiřnā aleja un řčaree řčehreřzeki řadaliwa wiřu řalu, tapehž ka wiřs bija eedalits řirtumos. Rad wini atpafat nahřdami bija řařneeguřči weenu no řčeeem řčehreřřirtumeem, Sofrons teiza:

„Mums laika deeřgan, apmeřt mařu lihřumu, un nowehřřtees no taiřnā zeka; es tapehž tew leeku preeřčā, eet garam gar kulturam.“

„Ķoti labprařt.“

Wini tā tad nogreēās uř deenwideem, un řařneedřa oranřču un papihra piřladřču aleju, kura eerobefčoja lauka řeemeřu puři. řčee řoti lihdsinajās leelaku řaimneeřibu laukeem, tikai te nebija řastopami nekahđi eiropeiřki lauku augi, iřnemot mařu un riřu, wiřmař leelakos laukos. Tapa kultiwetas ari kařija, zutura needreř, tehja un kolwilna. So tařkati wini gahja un jo wairaf wini tuwojās kolonijai, jo wairaf lauku řaimneeřiba pahřřahja dahřa

faimneezibâ, un dahrsneeziba bija bes schaubam arods, kura Melontas apdshwotaji bija aisteiguschees taku preefshâ faweem Giropâ palikuschajeem brakteem. Siltais milklais klimats, leknâ melnseme un wispahrejâ patifa us dahrskopibu isubhra is semes augtus, kureem lihdsigus zitur newareja fastapt. Ananass, melones, semenes, kuras pehdejâs bija pilnigi iswirtuschas un tapehz tapuschas labakas, un wifas zitas karstâ klimatâ eespehjamâs augtu fugas nogatawojâs teizami; bet Melontas apstahlos dahrskopiba bija ari swarigatâ un patihkamatâ nodarbofchanâs. Ka ar to fahstijâs ari pukskopiba, kura tâpat wareja usrahbit pahrsleidsoschus panahkumus, tas pats par fewi faprotams.

„Mums naw laika apstahgat dahrsus“ — Sofrons teiza, kad wini bija nonahkuschi alejas galâ, kura gabja blafus leelajai alejai — „mums jadodas us mahjam, gribam wehl eet peldetees, kâ tu to wehlejees un kas pateest nebuhtu nepatihkami, jo schis speedigais karstums teescham smaze!“

Aleksanders bija ar to meerâ, un wini schigli isgabja dahrsam zauri, fahneedsa fawas istabas, apgabdjâs swaigam drehbem un atrada gandrihs wifu Melontu peldamees. Eiropetim nemas naw eespehjamâs, fastahdit jehdseenu par scho salonu uhdeni! Brihnischfigâs galwas, jautriba farunâs, weikliba un grazija kuschibâs — tas bija fastopams tikai pee besruhpigajeem Melontas apdshwotajeem, kuri, lihdsigi amfibijam, leelu datu no fawas dshwes pawadija uhdeni. Aleksanders pehz eiropeskeem jehdseeneem sinams bija toti labs peldetajs, tatschu te fahldshinajums nebija nemas domajams; fewischki jaunekki, kureem nebija jaruhpejas par mateem, pasuda sem uhdens un atkal usnibra, kâ roni soologiskos dahrsos. Seeweetes jau notahlem wareja pasht, jo tam bija galwâ grosu weidigi, no kahrlu luhkeem pagatawoti kroni, kuros mari bija aissargati un kuri nodereja par rotu galwai us daifajeem un apafajeem plezeem. Amfibiju weidigâ, graziosâ peldefchanâs pee Polinesijas meschonu tautam ir gandrihs wispahrs fastopama, tapehz naw nekahds brihnums, ka no Giropas lihds atnestâ kultura ari te darija fawu eespaidu un Melontas fahneeki pelde-

schanâ wehl pahrspehja meschonu tautas. Swans atskaneja un wif peldeja us krasu, lai waretu laikâ eerastees us maltiti.

Busdeenâs maltite fastahweja no gafas ehdeena, no siwim, fahnem, dahrsa augkeem, un bija ne tik ween, kas atteezas us première matière, nepahrspehjama, bet ari pateest garfchigi pagatawota. Aleksanders sehdeja atkal blakam kairigajai Aglajai un dabuja no winas finat patriarchu nolehmmu, ka winam pehzpusdeenâ, atfewischko ruhneeku grupu preefshneeku wadibâ, jaapluhko darbnizas, jo newar buht nekahdu schaubu, ka winasch teem war dot toti pamahzofchus mahjeenus.

„Un tu mani pawadiest?“ Aleksanders praestja fawai kaimineeni.

„Ne, jo tad gribes wif lihds eet. Fuhs drihst pawadit tikai Sofrons un tâs westaleenes, kuras to wehlas!“

„Man tas ir toti schehl!“

„Pateest!“

„Sinams! Lai zif brihnischfigs wif, ko es scheit redsu, lai zif laipni es te tijis usnems, tomehr es juhtos wehl sweschs, un laikam esmu sweschs ari ziteem. Tikai tawâ turumâ kuhst ledus, tapehz ka no tawam mihligajam azim isstaro firds laipniba.“

„Tu domâ? Nu ja! Es domajos laba esam, un turu ari tewi par tahdu. Tâ tad ja tewi pehz wifa ta, ko est saudejis, pahnem skumjas, tad wari palaistees us manu lihdsjuhtibu, ja ween ta tew fagahdâ atweeglinaschanu.“

„Tawat lihdsjuhtibai sinams buhtu leela nosihme preefsh manis, tatschu es pateest neesmu dauts saudejis, ka mani wilai peeskalojuschi pee schis klints! Wispahrs sinams tâs newar buht nekahdas patihkamas juhtas, ka nekad man nebuhs redset, ko esmu atstahjis, jo man tatschu ir bijuschki mihki zilweki un ir tahdi preeki, kuri te naw atrodami; bet ilgu pateefâs faites, kahdas warbuht tu tâs eedomajees, nefahsta mani ar pahrejo pasauli — es stahwu weens!“

Aglaja kluseja. Tatschu wina neschkitâs neapmeerinata no scheem Aleksandera wahrdeem. (Turpmat wehl.)

Kopla.

Slahstis no frantschu akademijas lozeka Schana Nischepena.

Walenzijâ, kur brihnischfigakee dahrsi wirs semes tik brihnischki uskopti, Walenzijâ notikâs, ka kahdas seeweetes dwehsele lehni usseedeja laulibas apstinas wajadstibas wisfkahstakee seedi un kahda wihreescha firdi peepeschki usbreeda mihlas greisfirdibas dihwainais auglis.

Un schi seeweete nemas nebija no augstas zilts, winas behrnibâ un jaunibâ par tâs nebija nomodâ stingras muhkeetes, wina neapfargaja modrigas duenas un winas firds apstina netureja pastahwigi nomodâ wahrigs bifts tehws.

Un schis wihreetis ari nebija ne karalis, ne graf, pat ne hidalgo (muischneeks), nepeedereja pee teem augstsimteem, kuri par wifu lepni us fawu wahrdu un neaptraipitu ger-

boni un kureem wif schetri kardinal punkti fater kopâ weenâ weenigâ goda punktâ.

Bet seeweete bija dahrsneeka meita un wihreetis pats bija dahrsneeks, abi zehluschees is tautas widus, mast kautini, kuri neprata ne lastt ne rakstt un kuri, ja bija speesti pee notara parakstt kahdu raksta gabalu, paraksta weetâ pawilka frustu.

Un tomehr, lai esmu muhschigi nolahdets, ja ta naw pateestiba, schis seeweetes dwehsele lehni usseedeja laulibas apstinas wajadstibas wisfkahstakee seedi un schi wihreescha firdi peepeschki usbreeda mihlas greisfirdibas dihwainais auglis.

Lorenze bija diwus gadus weza — patlaban bija mah-

zijufes staigat un schupsteja wehl kà behrns, kad ta redseja pirmo reisi Lorenfu, kufsch jau bija defmit gadus wezs puisens; tajà deenà wina bija tam peesteigufes, wina ap-kampufe, demufe tam mutes un fazijufe: „Tewi mihleju.“

Uf reisi Lorenfu bija fagrahbuse mihlestiba un greisfrdiba un maso ar wifu spehtu pee fawas kruhts speesdams tas issauzàs, ka peenem winas folijumu un swehreja nefa-meerinamu atreebchanos, ja ta kahdreis laustu wahrdu.

Jau kaut gan knehwelis tas tomehr jau pasina „Koplu“:

Seewa kura peebrapji fawu wihru,

Peekrapp to bes eemepla,

Pelna trihs reis dunzi trihtu

(Ta ir skaidra pateefba)

Pelna trihs reis dunzi trihtu

Paschà frdi.

Un atbiledams masàs karsto skuhpstu, tas zaur sobeem usdseedaja winat „Koplu“. Un ja domà, ka diwus gadus wezais behrnisch ari faprata, ko winam dseedaja preefschà, jo pee katra wahrda atbildeja „ja, ja“, usluhkodams pee tam Lorenfu ar fawàm masà engeta leelajàm azim.

Mas engelis wina palika arween Lorenza, tikpat nefa-trizinami ustizama kà masà meitscha, kà jaunawa un kà seewa; engelis, kahda ta bija bijufe diwus gadus weza, kad ta Lorenfam pirmo reisi krita ap kaku, winam dewa mutes un fazija: „Mihl tewi.“

Un kadeht lai ari wina to buhtu krahpufe, fawu Lorenfu, kuru ta peeluhdsà un kufsch schini laimigà Walenzijas pilsehtà, kur wisflaistakee dahrsi pasaulè wisflaistaki teef kopti, tika eeskattits par to wisgreisfrdigako zilweku, tàpat wina par to wisgdodigako seemu un abi ar pilnu teefbu.

Wina jau ari winam nedewa eemepla ne uf tàs wis-masakàs aisdumu ehnas, dshwoja aissegufes fawà mantilà, lai issargatu no faules un wehja fawu waiga krahfu. Tà wina isteizàs; bet pateefbà tadeht aissedfas, lai Lorenfs nezestu, redsedams wina faules un wehja patjatu.

Un kad Lorenfs to weda uf Plaza de Toris, tadeht ka negribeja atstahit winu mahjàs un ari tomehr tadeht, ka negribeja peezeest tik eemihfotas skatu spehles, ko juhs domajat, ko wina darija, Lorenza, wifu fapulzeto wihru preefschà, skaisito Toreros preefschà, ferschu uswaretaju?

Wina leekutoja sobu sahpes — tai bija tee skaisstatee un weseligakee sobi Walenzijà — un aissedfas neween ar mantiku, bet ari wehl apsehjàs ar beesu melnu silda lakatu, tà ka neweens wina newareja apluhfot un ari wina neweenu newareja apluhfot.

Tikai weenu weenigu reisi drehbe paschkeebàs sahnaus un peepefchi atklahja Lorenzas azis; tas bija tanì deenà, kad

bija leela fadruhsme Korchuelitos nahwes deht. Wehrfs to bija peespeebis pee barjeres. Tomehr, pate Gumprawa war to apleezinat, lakats tudat tika atbihdits fawà meetà.

Ka Lorenza azis atkal aissedfa, schi kustiba bija tik ahtra, ka Lorenfs to nemas nepamanija un wina greisfrdibai nemas newajadseja eedegtees, eedomajotees, ka Lorenza redsejufe skaisito Korchuelito, „Lidijas“ karali, wifu ferschu uswaretaju.

Ka Korchuelitos, waigà bahls kà deewmaise, ar afns struhkli fahrtotàm kruhtim, mirdams uswarejis Lorenzas frdi, kas tahdas leetas mas buhtu warejis stahditees preefschà? Wina pate wismasaf. Pateescham, pate Gumprawa to wareja leezinat . . . Ne . . . tà tad wajag peenemt . . . ne . . .

Un tomehr, tomehr . . . Klafatees wif juhs, kas juhs gribeet dsirdet lihds kahdai patahpei Lorenza kkuwa par upuri laulibas wajadfibas apskai, un juhs wif, kas juhs gribeet sinat, lihds kahdam mehram Lorenfs kkuwa par upuri mihlas greisfrdibai, dsirdeet un sineet kahdas dwehseles ir Walenzijà.

Lorenfs ir tagad astondesmit gadus wezs, Lorenza septindefmit diwus; un kopsch septindefmit gadeem tee nekad naw mitejuschees weens otu mihlet; un tagad Lorenza guk uf mirschanu. Wina fagaيدا preefteri, kufsch tai sneegs pehdejo sakramentu un nu ruhgtàm afaram azis wina faka fawam Lorenfam:

„Mans dahrgais wihrs, kopsch pussfints gadu uf mani guk kahda smaga nastà kuhdichanàs deht, ko pret tewi esmu nogrehkojufe. Kahdu nakti fapnoju, ka Korchuelitos man dewa mutes un es to peekahwu, nefajusdama ne patiku, ne ne, ne, ari ne reebjumu.“

Tikko wina bija to issazijufe, kad Lorenfs kkuwa bahls kà lihka drehbe, kura jau bija nolikta, kura mireju eetiht. Winsch isgruhsch fahpju un fashutumama pilnu schaukstejeenu. Winsch greesch wehl arweenu skaisitos sobus un tam japeeturas pee gultas, lai tas neapkristu.

„Ak!“ Lorenza faka, „ta ir pirmà un pehdejà reisa, kad leeku zeest tew greisfrdibas mokas, manu mihko Lorenfs. Tomehr daridama tew sahpes, es sneedsu tew ari dseedi-nafchanas lihdsekli un gauschi tewi luhdsu, leetot to, eekams es mirstu, jo no tam atkarajas, ka waru lehni un meerigi aismigt.“

Wina panem no fawas pagalwes kahdu nawaju (tuteni), sneeds winam to ar weenu roku, kamehr ar otu atklahj winam fawu kruhti. Ahtri Lorenfs to paker un eegrubsch to trihs reis winam sneegtà frdi.

„Koplu“ murminadama un Lorenfu ar fawàm masà engeta leelajàm azim zeefchi usluhkodama, Lorenza aismeeg.

Weentuliba.

A. Saigums.

Manis schodeen nebuhs mahjàs,
Tahlu kalnos aiseeschu, —
Wifu, kas ween kruhtis krahjas,
Wifu tewim stahstischu.

Bet kad fenee semes mahai
Atpakaf uf leju fauks,
Sinu: ustizams arweenu
Kalnos paleef manim draugs.

Apškats.

Baltijā

wahzu eespaids, tā „laika rahditajs“ „Nowoje Wremja“ raksta, wehl weenmehr peeaugot. Kursēm revoluzija, tā minetā awise iſſafas, tadeht bijuſe tiſ plaſča, ka Kursemes administrazijas eestahdēs eſot ſewiſchēi daudſi wahzeefchu, ſgaunijā turpreti, kur wahzu administrazija jau no gubernatora Schachowſkaja laiſteem nobihdita pee malaſ un wahzu administrazijas weetu eenehmufchi krewu eerehdai, revoluzijas juſas bijuſchās wiſmaſaſaſ. Ari augſtā waldiba gan jau atſinufe wahzu eezeſchanu eerehdau amatos Baltijā par newehlamu un ministru padome iſſuhtijufe ſawā laikā zirkularu weetejām eestahdem, ka par eerehdneem Baltijā eezeſkami krewi, bet wahzu eespaids Baltijas gubernās tomehr iſrahdijees par tiſ ſtipru, ka minetais zirkulars palizis nedſihwſ burtis, un wahzu eezeſchana amatos te pa wezam ejot laimigi uſ preeſchu — par ka un u krewu leetai un weetejeem eedſihwotajeem. — Gan pareiſi ſafa, ka tur, kur diwi ſawſtarpeji kildojas un zihnas, neweens no wineem newar buht ſchikſheis — teefneſis un teefneſim jabuht treſchajam, neitralam, bet waj „Nowoje Wremja“ teefcham tā rakſtijufe aij lihdſzeetibas uſ latweeſcheem, par to wiſmaſ mac ſchaubitees. Waj lihdſjuhtibas weetā tikai ſchowiniſms naw bijis taſ, kaſ wadijīs „Now. Wremja“ uſ ſcho zefu. Noſt ar weena eespaidu un noſt ar otra! Waj tee nebuhs iſſtee „Nowoje Wremjas“ ſrds dſenuki?

Wefelaufſtas muiſchās (Raunas draudſē) ihpaſchneeks barons Kampenhausens, tā wehſta, nodomajis pahrdot ſemneeku mahjas. Seme wefelaufſteefcheem ir ſtipri kalnaina un raſchās wiſai neezigas. Lai kaſdi nebuht zauri ſiſtos, wefelaufſteefchu ſaimneeki un to behrni ſtrahdā pat gruhſat nekā to kalpi. Saimneeks pee darba ir pirmais un pehdejais. Lai waretu ſamaſſat renti, tad ſirdſini pa ſeemu teef nodſihtu wiſadās pelnās. Kam ween kaſds turigats rada gabals — taſ teef aiſſumpets, lai jau tiftu gan rentei. Nu par ſcho neauglige, kalnaino ſemiti, praſa ap 250 rubtu dahlderī. Jaun-Raunā — blaſus pagaſtā humanais fon Pandera ſgs ſawas ſemneeku mahjas pahrdewa par 120—150 rbf. dahlderī, Waiſchkalnā (turpat Raunas draudſē) fon Prezmāna ſgs par 150—170 rubtu dahlderī, Launakalnā (ari turpat Raunas draudſē) fon Sengbuſcha ſgs par apm. 150 rbf. — Te ſalihdſinaſchanas deht peemeſtās muiſchās — Jaun-Raunā un Waiſchkalnā ſeme daudſi labaka tā Wefelaufſtā. Ja nu wehl wehrā nem, 1) ka dahlderis, ſtatotees pehz ſemes labuma, 4—10 puhrweetu leels, un 2) ka Widſemes blaſus gubernās, peem. Pleſkawas gub., ſemneekem atdalito ſemi pahrdewa par 28 rbf. deſetinā, tad itai wehl iſti noprotam, ko noſhmē maſſat 250 rbf. par dahlderī. Saemakſā pehz awiſchu ſnam buhſhot ap 1000 rubtu. Waj daudſi buhs, kaſ tahdos apſtahtos warēs paturet un iſmaſſat ſawas mahjas?

Terbatas univerſitates rektors Baſeſs bija apſuhdſets.

Tagad nu „Retsch“ ſino, ka tautas apgaiſmoſchanas ministrs ſenatā eefneedſis apſuhdſibas papildinajumu, kurā apwaiſnojumu ſmaguma punktis, tagad greeſtis ne wairs pret Baſeku, bet pret bijuſcheem tautas apgaiſmoſchanas ministreem Tolſtoju un Kaufmani, jo Baſeſs riſhojees ſaſtanā ar to noteitumeem.

Elſchmu pagaſta waldeſ rakſtweedis Millers atzelts no amata deht 7 paſu blanku iſnihzināſchanas.

„S. L. A.“

Sehreneſ apgabala 9. janw. Andrejam Saueram zekā uſ mahju uſbruka trihs laupitaji un atnehma 26 rbf. 50 kap.

„Latw.“

Greenwaldes Salmiu mahjās 15. janwari wehlu wakarā eeradās 4 ar revolwereem apbrunoti laupitaji un apdraudedami ar nahwi peepraſtja no ſaimneeka naudu. Lihdſ nahwei nobijees ſaimneeks eedewa laupitajeem 150 rbf. naudas, pehz kam wini netrauzeti aiſgahja

„Latw.“

Salbus weterinarahrſts Kirſchentals naſti uſ 22. janwari apzeetinats un noweſtis uſ Kuldigas aprinkā zeetumu. Apzeetinaſchānu wedot ſakarā ar 1905. g. notikumeem.

Tukuma zeetumā eeweetota kaſdas Tukuma ſkolas abſolwente — Leelkalnu mahjas ſaimneeka meita, pee kuras pehz „Düna-Ztg.“ ſnam atrasti revoluzionara ſatura rakſti, kaſds „Zihnas“ numurs, „ſarkans karogs“ un plaſcha koſepondenže.

Rigas Laukſaimneežibas Zentralbeedribas lopkopibas ſekzija, gribedama iſplatit tautā pareiſus eeflatus par lopkopibu, ſirglopkopibu un zuhſkopibu, ſarihſtos 16. un 17. februari Rigā, pirmo wiſpahrejo lopkopju ſapulzi. Weiznadama ſcho paſahkumu Rigas Latweeſchu Beedriba atwehlejuſe ſapulzei ſawas interimteatra telpas, kurās telpu 1700 apmekletajeem, lai teefcham wiſi eeinterefetee laukſaimneeki waretu nemt pee ſapulzes dalibu.

Preekſchlaſtjumu daudſi. Wimu daſchadiba leela. Pehz katra preekſchneſuma ſekos debates. Lai katrai deenai nolemtos darbus teefcham weiktu, tad nodomats ſapulzes ſahſt pulkſten 10 rihtā un turpinat to lihdſ 12 wakarā. Par peedalīſchānos jamakſā par abām deenam 50 kap. — Lai teefcham ſapulze ſaſneegtu no winas ſarihſkotajeem zereto mehrki, tad toti wehlams, lai muhſu lopkopji — laukſaimneeki nemtu pee tāſ wiſplaſchako dalibu. Tapehz neween wiſas laukſaimneežibas un to weizinatajas beedribas, bet iſkats, kam ween ruhp muhſu laukſaimneežibas pazelſchana, teef luhtgi, ruhpetees zif un tā ween ſpehj par ſapulzes labu apmekleſchānu un iſdoſchānos. — Par weenu no wiſnoderigafeem lopkopibas pazelſchānas lihdſeekem, wiſas kulturas walſtis iſrahdijufchās peena lopu pahrraugu beedribas un tāſ ari jau ſahſ pee mums iſplatitees eewehrojāmā ſkaitā, tapehz ſekzija uſ ſcho ſapulzi uſaižina eerastees wiſus pahrraugus tā ari kandidatus, kuri gribetu eenemt pahrraugu weetas. Lai eewestu wiſas pahrraugu beedribas weenadu darbibu, tad 18. februari ſekzija ſarihſtos, weterinarinſpektora K. Kalnina un inſtruktora S. Zelmina un

pulksti. 3 svehtdeen pehz pusdeenas. Pehz dšihwočka galigas ismekleššanas Lopuchinu nomatā kareetē ašweda uš Krestu zeeetumu, Wiborgas ašrpilšehtā. Pa kratiššanas laiku Lopuchina dšihwočki eeradās knašs Urufoms un kaħds Kalašchewa kungs. Ari wiņus abus iskratija un tad palaida wafam. Pehz tam tai pašchā deenā iskratija ari swehrinata adwokata N. Sokolowa dšihwočki, Kirotschnajas eelā Nr. 26, kā ari wiņa kantori, Grodnas eelā Nr. 16, un bes tam wehl kaħda Braudes Iga dšihwočki, Furschtates eelā 9, kur apzeetinaja kaħdu nepašihstamu jaunu zilweku, kufsch tur eeradās patlaban pa kratiššanas laiku, un newehlejās dot par fewi kautjebkaħdus paskaidrojumus, ne ari usdot fawu wahrdu. Taħlak iskratija sw. adwokata Slosberga dšihwočki, kufsch wed eefschleetu ministrijas prahwaš, tapat ari kaħda L. Lewinsona korespondenze tika luħkota zauri, kufsch dšihwo Bafeinas eelā Nr. 21. Tai pašchā deenā uš Snamensta eelas, namā Nr. 17—19, apzeetinaja kaħdu nepašihstamu jaunu zilweku, kufsch ušdewa, ka wiņa fauzot Bulatowu, bet zitus nekahdus paskaidrojumus par fewi nedewa.

„Apzeetinatais A. Lopuchins, kā „Now. Wremja“ to sinodama peesprausch, bija Plewes ministrijas laikā polizijas departamenta preekschneeks un wehlat Igaunijas gubernators. Wiņa apzeetinaščana stahw teeschā fakarā ar bijušcho sšepenpolizijas agentu Ašewu, kufsch bija weens no sošialrewoluzionaru partijas galwenajeem barmescheem ašrsemēs un pee tam tai pašchā laikā isdarija šwarigus pakalpojumus waldbai tanī šinā, ka pašneedsa wiņai šinas par tā fauktās kaujas organizācijas nodomeem. Ašews tika eewests sošialrewoluzionaru zentralā komitejā no nelaiķa Gerschuna un baudija titlak ašrsemēs, kā ari Kreewijā, neaprobeshotu ustizibu, un wiņa rokās atradās wiš rewoluzionaru nodomu pamedeeni.“

„Atteezibā uš Lopuchina un Ašewa fakaru angku awise „Times“ nodrukajuse fekošču Lopuchina wehstuli, kuru tas 21. nowembrī 1908. gadā rakstijis ministru preekschneekam B. A. Stolipinam. Šchi Stolipinam rakstītā wehstule škan:

„11. nowembra wakarā manā dšihwočki uš Taurijas eelas eeradās Gischens Ašews, kuru es, buħdams fawā laikā par sšepenpolizijas preekschneeku, pašinu no 1902. g. maja liħds 1905. g. janwariā kā muħšu polizijas špezielu agentu Parišē. Ašews eenabza bes peeteiķšanas un isstahštija, ka dašchi sošialistu-rewoluzionaru partijas ložekki, pee kuras ari wiņsch peederejis, dabujuschi šinat, ka wiņsch esot sšepenpolizijas agents un ka esot šagaidama partijas teefa. Wiņsch dabujis šinat, tā wiņsch paskaidroja, ka rewoluzionaru komiteja peepraššhot no manis paskaidrojamu un tapehz wiņa dšihwiba atrodotees manās rokās. Wet šchodeen pee manis eeradās, un ari bes peeteiķšanas, sšepenpolizijas preekschneeks Gerashimows un paskaidroja, ka Ašews wiņa luħdšis, apjautatees pee manis, ko es atbildeshot rewoluzionaru teefai Ašewa leetā. Gerashimows peebilda, ka wiņam titšhot šhki pašnots par to, kas notikšhot pee partijas teefas, wiņam pašnoschot ari leezineeku wahrduš un wiņa leezibas. Buħdams tai pahreezibā, ka Ašewa isturesšanas un Gerashimowa paskaidrojumš, šhmejotees uš sšepeno teefasšanu, war apdraudet ari manu

droschibu, turu par fawu peenahšumu par wiņu to pašnot juħšu ešelengei un padewigi luħdsu, isfargat mani no nepatiķšanas un sšepenpolizijas rihzibas, kas apdraudē manu peršonigo brihwibu. Ša juħšu ešelenge eefkata par wajašfigu, pahrrunat šcho leetu ar mani peršonigi, tad es weenmehr stahwu juħšu ešelenges rihzibā. Sw. Peterburgā, 21. nowembrī 1908. gadā. A. Lopuchins“.

Sahtumā awises šinoja, ka Lopuchinu apwainojot par peederibu pee sošialrewoluzionarās partijas, bet, kā wehlat israšdijās un kā tas bija domajams, Lopuchinu ihsti apwainojot titai par amata noslehpumu ispausšanu, par šinu isšneegšanu sošialrewoluzionarai partijai.

Lopuchinam Krestu zeeetumā eerahdita atšewišcha un weena no labakām kameram, kas eerihkota preeksch fewišchki privilegeteem nošedsneefem.

Pehdejā laikā Lopuchins Peterburgā nodarbojās kā adwokats. Par polizijas departamenta direktoru wiņa eezehla nelaiķis Plehwe.

Ašewš.

PARIZES LATV.
MAKSL. U. BAKSTN.
VEIC. PULCINŠ

Par Ašewu, kura gihmetni te pašneedsam, awise „Ketsch“ šino fekoščo: Gischens Šikipowitšs Ašews ir dšimis Rostowā pee Donas kā štrodera deħs un ir šchihdu tautibas. Rostowas gimnastijā wiņsch tika liħds festajai klasei, no kuras isstahjās gimenes truhzigajo materialo apstahhku deħ. Isstahšanas pa dafai ari stahweja fakarā ar šaduršmi ar direktoru, kura Ašewam isžehlās deħ gimnastijas nolikumumu neewehrosšanas. Wiš tas notikās 80. gados. Isstahjees no gimnastijas, Ašews pirmos trihs gadus dšihwoja leelā truhkumā, dodams štundas un gatawodamees uš gala ešfameni. Ašewa materialais stahwočlis ušlabojās, kad wiņsch šahka strahdat pee laikraksta „Donštaja Pšchela“ kā korektors un šnotajs. Pehz tam wiņsch eestahjās Rostowas komišijas kantori un tanī pašchā laikā eenehma sekretara weetu pee Rostowas fabriku inspektora. — Kantori wiņsch peefawinajās leelaku sumu naudas un no fabriku inspektora gimnastijas diplomu, ar ko tad ašlaidās uš ašrsemem. 1893. gadā Ašews ašrsemēs nobeidsa augštako mahzibas eestahdi. Uš Rostowu wiņsch, protams, wairs neatgreesās. Wiņa beedri no gimnastijas laikeem wehl atžeras, ka Ašews jau kā gimnastis tika peenahšts prowokacijā, un leeta beigufes preeksch wiņa labwehligi weenigi zaur ešpaidigu peršonu eejaut-

šānos. Bet no tā laika wiņš starp beedreem tika uš-
luhtots par promofatoru . . . Ašewa ištats reebigs. Wiņš
ir leela auguma, ar greišu galwu, notahrušchos apatš-
luhpu un neparasti leelām, notubušām aušim. Ašews bija
lepnis un ļoti patmihlīgs. Wiņš no beedreem un pašh-
stameem allasch turejās sawruhpu un reti ar kašdu eelaidās
šarunās. Tais gados, kad rostoweeshi pašina Ašewu, wiņš
tika eestatīts par tašdu subjektu, kurš spēhjišs isdarit
wišadas neleetības. Sabeedribā wīnu neeredseja. Wīna
raškurs bija tik nepazeešchams, tā ari wīna gimenē wīna
dehš beeschi isžehlās strihdi un naidš. Dašchreis wiņš at-
stahjis šawu gimeni — šawu wežo tehwu, mahsu un diwus
brahtus un dšihwoja weens paš par šewi. Un tomehr, ne-
štatotees uš šawu nepeewilzigo ahreeni, neštatotees uš to,
ka wīna gihmī Judasš jau it tā šaredsams, Ašews šozialistu-
rewoluzionaru šaweenibā, šopā ar nelaiķi Šeršchunu, spēhleja
galweno wadonu lomu un to ne weenu deenu, bet ilguš
gadus. Wiņš, špreeshot pehž wišām šinam bijis weens
no leelakeem mušinatajeem uš ušbrukumeem un nonahwe-
šchanam. Wīnam pateizotees, tā „nodewejš,” kas šawu
„pahrlēezibu pahrdewis Wittem,” leekas, ari „nosleptawots”
Šapons. Un tant pašchā laikā, kur wiņš tā rihtojas tā
šozialistu-rewoluzionaru partijās wadonis wiņš šanem tihri
kā waj nepeezeešchams waldibas spēegš leelas naudas šumas
par šawu nodewibu. Tā rihtojotees paeet gadi. Šelas
jautajums: kas Ašews wairat bijis: šozialists-rewoluzionars
waj spēegš? Šeb waj abi šaweenojušchees weenā peršonā
un štatotees pehž tā, kas ašumirkli wairat eenes, darbos
parahdiješ te weens te otrs. Par Ašewu nahšfees runat
wehl turpmat.

Oktobristu wadoni un runataju Gutšchowu, runā,
eežeshot par eeshcheetu ministri.

Tiſiſā, 25. janwarī pulkst. 1 un 58 min. nakti bijuše
štipra šemes trihze. Iščhirti trihs gruhdeeni. Ehkas šah-
kušchas kustetees un ištabas leetas lihgotees. Šaudis beh-
gušchi uš eelam.

Ahršemēs

pagahjušchā nedekā leelas pahrgrošibas naw notikušchas.
— War atšihmet šewišchi to, ka Širopas meera nodro-
šchināšchanas šinā spēerts eewehrojams šolis. Kreewija, kura
pate wehl nesen Šranzijā aišnehmās ap 1500 milj. franku,
gribedama weizinat ištihgšchanu starp Turziju un Bulgariju
un tā nodrošhinat meeru uš š e m a s uš š e w i 150 milj.
franku leelu šumu, kuru Turzija no Bulgarijas praša par
Rumelijas peefawinašchanu. Šaprotams, ka Bulgarijai
ta šawukahrt attal buhš jaatmaksā Kreewijai. Turzija ar
Kreewijas peefolijumu prinzipā weenis prahtis, tītai ta
wehlaš, lai Kreewija tuhlin norehkina un pilnigi dšehsch
wišu kara paradu, kas Turzijai wehl ikgadus maksajams
pa 3½ milj. rbk. gadā. Šeelwalštis, rahdas, peekritis tašdai
turku-bulgaru ištihgšchanai, lai gan Austruikai un lihds ar
to ari Wahzijai tas ihsti newar buht pa prahtam, jo taš-
dejadi Bulgarija šaimneezīškā un lihds ar to ari politīškā
šinā nahš sem Kreewijas eepaida, lai gan war ari notikt,
ka Bulgarija gadījumā war palikt stuhrgalwiga un nelīktees

par šaweem peenahšumeem ne šinis un waj lai Kreewija
ar šaweem atšwabinateem brahteem lai eetu tašdā gadi-
jumā žihnā?

Angļu karala pahris gatawojas braukt uš Berlini.

Marofas jaunajam šultanam Mulejam Hafidam
šarunajotees ar frantschu waldibas preeshchahwi ušbruka
kašds šanatišks marofaneets, bet nepaguwa šultanu eewainot.
Šaguhštis apzeetinatais šahštija, ka neeredšot krist'go,
gribejis šultanu aiššawet no jaunās Marofas paššahwibas
išnihžinaschanas. Ušbruzeju uš weetas nonahweja.

Persijā žihnas turpinās. Angļu awišei „Times” te-
legrafe no Šeheranas. Šabrišā arween turpinajas tirdš-
neezibas kriše. Naudas maš. Gruhti šadabut haribu un
kurinamo. Šedšihwotaju prahti nospeesti. War manit, ka
nazonalisti duhšchiba mašinas. Gruhti šadabut lihdsēkus
preeshch kara spēhka algošchanas. Šamsamas „šultans”
iššino, ka wiņš ne wehlat tā pehž mehnešcha ar šaweem
pulkeem došchotees uš Šeheranu.

Wahzijā šneegam tuhštot un leetum gahšhot ižeh-
lušchees breešmigi **pluhdi,** tašdi, kašdi šimtu gadu laikā
neefot redžeti. Ušpluhdušchas Donawas, Šeina, Šlbes un
žitas upes. Štrautini pahrwehrtušchees par šraumem. Šau-
dejumi mišigi. Noslihkušchi dešmiteem žilweku. Žilweku
un lopu lihki peld pa uhdens wirfu. Šagranti tilti, iš-
ahrditi žeemi un aišneštas daudš ehku. Šewišchi peemekleta
Šawarija. Uhdens wehl arween peenemas.

Muhšu bildes.

Šasneedsam šchoreiš leelā pehtneeka Šcharla Darwina
gimetni. 12. februari (pehž jaunā štila) šchogad no wīna
dšimšchanas paeet 100 gadi. Uš attihštibas teorijas pa-
mateem dibinas un ar to rehkinās wiš muhšlaidu šinatnu
wihri. Darwinam un ta mahžibai šezen paeet, nenehmis
šahwolli, newar muhšu deenās wairš neweens nopeetns
šinatneeks, ja, ne pat nopeetns išglihtotāš žilweks. Šepa-
šišchanās ar Darwinu un ta mahžibu, tapehž nepeezeešchama.

Walejas wehštules.

N. I. — I. Šuhju dšejolus newaram išeetot. Waj nu pateescham
jadšed tītai par „šatšimem”. Šapehž abšeedat tītai
šchis animālās juhtas? Waj žilwekā naw nefa wairš
augštaka? — No weena eštrema newajaga eekrišt otrā.
Šese un antiteše, šineet, weenojas šintešē. Šeenahžis,
rahdas, laiks, kur ari pee mums jarodās dšēja — šintešei!

I. W. — W. Šuhju originalšahstu — išeetofim.

Šedaktors: Dr. philos. Š. Šalits.

Šhpahšneeks un išdewejš: Dr. phil. Arnolds Šlates.

PARIZES LATV.
MAKSL. u. RAKSTŅ.
VEIG. PULCINŠ

Wispahrigs wahjums.

Dr. Hommel'a Hematogens

Beeprafot fewischi jausfwer

Zhīts wafstspadomneeks Dr. med. M. K. Popows Sw. Peterburgā:
„Dr. Hommel'a Hematogens dewa man diwoš nerwu wahjuma, apēites truhfumu un wispahriga wahjuma gadījumos ihsatā laitā apbriņojamus panahfumus. Es gribu fewischi ufwēhri, ta abos gadījumos eeprečš diwoš mehnefchus zauri wišdāfchabafos lihdsēkfus biju bej panahfumeem išeetojis.“

ir no wairaf tā 5000 eefch= un ahrēmju profeforeem un ahrfiteem par wišlabāto atfihst, dabujams wišās apteekās un apteeku pretfchu pahrdotawās.

Dr. Hommel'a Hematogenu un pafāfbarinajumi jaatraida.

Pirmā Kreewu Apdrofchinaschanas Beedriba

dibinata **1827.** Sw. Peterburgā.

Bilnigi eemafats pamata kapitāls 4,000,000 rbl.

Rezerwes kapitāls (ult. 1907. g.) 8,800,000 „

Nguns apdrofchinaschana. Dfchwibas un renschu apdrofchinaschana.

Kolektiwu un atfewischi nelaimes gadijumu apdrofchinaschana.

Dfellszēku un twaikonu nelaimes gadijumu apdrofchinaschana

uf wifū muhšču un pret weenreifeju mafu premijas mafū.

General-agents:

R. John Hafferbergs, Rigā,

Kungu eelā Nr. 22.

Agenturas:

Arensburgā: H. Schwallbach.
Minaschos: Jul. Erhardt.
Aluffnē: Dr. B. Raue.
Adamnaischā: C. v. Gutzeit.
Bolderajā: H. Uniwēr.
Kemeross: Jul. Baehr.
Lejas muischā }
Walfas apr.: } A. Wilhelms.

Limbaschos: Th. Hansen.
Lubanē: A. Augustin.
Mas-Salazē: Dr. C. Rosit.
Nenbadē: P. Moltrecht.
Opē: A. Rutfchbachs.
Ruhienē: Dr. A. Lane.
Strihweross: M. Rose.
Skufenē: W. Semel.

Smiltēnē: Paul Tufch.
Slofā: Rob. Walter.
Stufmanoss: K. Keefner.
Walfā: K. Schmidt.
Walmeerā: A. Hesse.
Werawā: Dr. A. Karp.
Wēz-Gulbenē: v. Glasenapp.
Zehfiss: Wilh. Trampedach.

Tfchuguna leetawa, granita sahgetawa un flihpetawa

J. Lahzis, Rigā,

Pletenbergā eelā Nr. 19. Telefons Nr. 2487,

peedahwā dāfchadus granita, marmora un tfchuguna lapu frustus un peemineklus, lapu beafus, fehdes (if tfchuguna), lapu sehtas (if tfchuguna un kalamas dšēfš) un metala fronus par mehrenam zenam. Apstellejumus peenem un pahrdob no krahjuma fabrikas noliktawā, Terbatas eelā Nr. 26. Telefons Nr. 986.

Zenu rahditajus iffuhja bej mafas.

Pasta adrese: J. Lahzis, Rigā.

Manā apgahdibā dabujams:

Negais. Drama 5 zehleenos no A. N. Ostrowska. Latw. tult. Lejas-Kruhminsch. M. 30 l.

Spehks. Romans 2 datās no Fritfcha Mautnera. Tultojis Augustis Deglawš. Mafā 80 lap.

Pastara deena Pompejos. Romans no E. L. Bulwera. Tultojufe Aspafija. Mafā 80 l.

Jowans un Olga. Beh- furtfks romans no A. fon Kladowa. Tultojis W. Behrfs. Mafā 1 rbl. 50 lap.

Hannele. Sapnu dseja no G. Hauptmana. Tultoj. Aspafija. Mafā 40 lap.

Hernhuteefchi. Drama 5 zehl. no Poruku Jahna. Mafā 40 lap.

Neaiffneegts mehrkis. Drama ij tagadnes 4 zehl. no Aspafijas. Mafā 40 lap.

Crufsts Plates,

Rigā, pee Petera basnīzas un Stahru eelā Nr. 18.

No 4711

Captol

Labakais matu uhdens

galwas ahdas ihsrišchanai, atfpirfchinaschanai un stipri- nāfchanai, nerwu eerofina- fchanai, fewischi ari pret blausgam un zaur to ro- doščos matu ihsrišchanu.

„Captol“

teef pagat. behz Dr. med. J. Eichhoff Elberfeldē uf- dewuma un naw nefa hds nosfehpmains lihdsēkfis.

Weenigais fabrikants

Ferd. Mülhens

Kelnē pee Keines un Rigā.

Schuhnu eelā 15.

Baltijas audeklu manufaktur-fabeedriba,

Rigā. (fabrika Kengeragā). Rigā.

Par fabrikas zenam pahrdob pafchu pahrdotawā

Kungu eelā Nr. 22

Linu un pakulu dlijas un wifadas audeklu prezes, kà ar balinatus un nebalinatus deegus un fehnoreš.

Breestmigas zeeschanas,

garig. un meefig., fagatawo nerwoositate wiſeem, tuxi tai par upureem frituſchi. Wina parahdās, komplizetatās formās ar daſchadātām felam.

Dozefu plehſchānā, rauſiſchānā pah-leezigu troſchānā reebunā, oſchānās un zitos ahrigos eepaidos, galwas ſahpēs, urb-joſchām un plehſoſchām waj durwoſchām ſahpem gihmi, kaſā waj rofās ſilbos, reibona uſuahſchānā, aſins witnoſchānā, ſtudras lihſchānā un furluma nomaniſchānā, ſirdskaitēs, nogurumā, peepeschas aiſmahre-ſchibas eſtahiſchānā, baitu juhtās, be- meedſibā, nemeerigā omā, uſbudinaſchānā, ſewiſchi rihtos peezelotees, muguru ſahpēs, luras rofās un ſahjas ſilbos turpinajas, lozittawu ſahpēs, tirponu juſchānā, puls-ahderu nemeerigā ſiſchānā, ſchnaudſejā, galwas gittē, krampjos (ari ſmeeschanās, raudaſchānās un ſchahwoſchānās krampjos), uſbudinoſchās ſapnos, nodarboſchānos ar deenas uſdemumeem ſapnos, brijuiſchigas eekahroſchānās un atkal pretības u. t. r. ir tahdās parahdibās, luras peerahda, kā

Juhſu nerwi

fabojati. Pahrepubliſchānās darbā, behdās, ruhpes, wiſabās uſbudinaſchānās, wiſas ſteigschānās un dſiſchānās modernā dſihwē, ber ari kaitigas parahſchas ſairina nerwu ſillemu un winaš zentrali — ſmadſenes, un nogurdina wiau pareiſā darbībā lihds beidſamam. Za tee wajadſigā kahtā neteel ſtiprinati, ſelo nenoleeſfami agraki waj wehlati pilniga fabrukſchānā, un tad eefahſas **lehna nobeigſchānās** garigu un meefigu ſpehſu pamaſa noſuſchānā. ir kā tahds beedeklis un pahrejoſcha zaur ſairinoſcheem lihdselkeem panahſta, pateſſibā, eedomata laboſchānās war gan wahrgutus, bet ne ahrisus par pateſſigo ſtimibu maldinat. Tahda ſtabwoſka newajadſetu peelaift! Augſchā minetās ſtimibu parahdibās wajadſetu eewehrot un newiſinat til ilgi, kamehr nerwu ſaſlimſchānā tā eewezjoſjēs, ka janodobas ahrisus rofās. Wahjinatēem no kaitigeem eepaideem un no wehl kaitigat-em ſairinaſoſcheem lihdselkeem ſamaitateem nerweem, naw wajadſigi uſbudinaſoſchi lihdselli, tuxi daſchlahrt nepareiſi par „nerwu ſtiprinoſcheem“ teel apſihmeti, bet wajadſigs pateſſi ſpehſinajoſchūs lihdsellus, par peemehru, labakais uſ- tureſchānās **Dr. Hartmana nerwu uſturetajs Cordialins.** Labakee zilweka organu ſpehſi- nāſchānās lihdselli ir — mees un bariba. Meeru jaweem nerweem un ſmadſenem newaram ikeiſēs dahwat, kaut gan mums to wajadſetu darit, darbš un žiti uſdemumi mums no tam lawē. Bet tomehr mums par to wajadſetu domat, un wiſmaſ tos zaur derigām baribas weelam ſpehſinat un uſturet. Šchim noluhkam wiſlaboki noher Dr. med. Hartmana „**Cordialins**“, pee lura ſaſtahwu dalam ſwarigalais ſtarp žitu ir Myelins (Lecithin) weela, tas nerwu uſtureſchānā un ſmadſenu eedobumā tilpat ſwarigu lomu ſpehlē, kā olaš balums preeſch muſtukeem. Tas noweſtu pa tahu. ſchini weetā dot plaſchūs ſiniſtus iſſlaidrojumus, mehs tadeht atkaufim lihdsella panahlumam runat. Mehs dodam katram, kas par to intreſejas, paſcham iſbewibu wahrbawit un weſel. gaitai ſefot. Peeperafeet no mums rakſiſki mahzu waj freewu **par walti weenu doſi iſmehginaſchānā!** ſimehginajums jums zaur pa- nahlumēem peerahdiš to, kas jums lihdsjoſchā (par walti) intreſejanā broſchurā freewu waj mahzu walodā tilš iſſlaidrots. Rakſtat wehl ſchodeen **Dr. med. Karl Hartmann, Sw. Peterburgā.**

Dſelfs gultas,
behrnu ratinūs,
maſgajamos ſlekus,
petrolejas wahritajus,
tehjmaſchinas,
emalj. wahramos traukus,
petrolejas krahnis,
ſtikla un fajansa prezes,
nikela un alſfenida prezes,
peedahwā pa lehtakām zenam

J. E. Muſchke

lampu fabrikas noliktawa
Terbatas eelā Nr. 18.

Metala kapu kroni
leelā iſwehlē lehti.

W. K. Kiessling,
Rigā, piano magalina,
C. Jehkaba eelā 8, blakus birſchai.
Fligeli,
Piano,
Harmoniumi,
Klaweeru ſpehles aparati,
Noſchu ſkapji
tikai labakee fabrikati par mehrendām
zenam.

A. Schmidt,

ſchaujamo eerotſchu meiltars, Rigā,

Marſtala eelā Nr. 14, tel. 1204,

peedahwā ſawu bagatigo ſinſchu krahsumu, kā: trihs. un diwſtobru,
Winſcheſtera, Piriſcha, Sahwas un mehrku ſintes, kā ari wiſadu ſiſtemu
rewolwerus un piſtoles par lehtakām zenam.

Reparaturas, la ſtobru pahrubſchānā uſ labu ſchaujchānā, Leſoſche
eerotſchu pahgroſijumi uſ zentralugumi u. t. t., tapat ari tahſſkatu leet-
pratejiſta iſlaboſchānā pee mehrenas atlihdsibās.

== Aleksandra eelā Nr. 51. ==

Leelakais krahjums

oſola ar drehbi pahrowilkti un laſeti ſahreki un
wiſi peederumi.

**Metala
kroni**

leelakā iſwehlē.

**Metala
ſahreki**

J. Hiege, Rigā,

Aleksandra eelā Nr. 51.

„Waldſchloſſchena“ Merzens.